

საღიშო მთვარე

რელიგიურ-საგანმანათლებლო ჟურნალი

ფილოლოგი ჯარის
მუფთთან
გვ. 9

როსტომ ჯაფარიძე
ქართველი,
მუსლიმი მეფე
გვ. 26

ეროვნული
იფენციონაზე
გვ. 20

ახალი მთვარე
რელიგიურ-საგანმანათლებლო
ჟურნალი
№14 სექტემბერი - ოქტომბერი

ISSN 1987-6106
UDC (უაკ) 2-472 ა-984

პასუხისმგებელი რედაქტორი:
ზაფრი შანთაძე

რედაქტორი:
მიხეილ გელაძე

კორექტორი:
თემურ გორგაძე

დიზაინი:
როინ კორაჭიძე

უცხოელ ავტორთა წერილები-
ნი თარგმნილი და ჟურნალი
გამოსაყვამად მომზადებულია ფონდ
„ზარაქას“ საგამომცემლო ჯგუფის
მიერ

ჟურნალი ხელმძღვანელობს თავისუფალი პრესის პრინციპით. ავტორები თავად აგებენ პასუხს მათ მიერ მოყვანილი ფაქტების, არგუმენტებისა და ციტატების სიზუსტეზე. მასალების გადაბეჭდვა ნებადართულია რედაქციასთან შეთანხმებით. რედაქცია ვალდებულია, გამოუქვეყნებელი მასალები, პირველი მოთხოვნისთანავე, გადასცეს პირადად ავტორს.

მისამართი:

ქ. ზათუმი, ქუთაისის ქუჩა №33
ტელ. ფაქსი: (822) 7 69 04
ელ. ფოსტა: geobaraka@yahoo.com

დაიბეჭდა:

შპს „ირიდაში“

მისამართი:

ქ. ფოთი, წმინდა ნინოს №4
ტელ. & ფაქსი: 2-24-33
ელ. ფოსტა: irida@iridaprint.ge
www.iridaprint.ge

სარჩევი

ახალი
მთვარე

2	მუსლიმების თვალთ დანახული კამაზანი და მათი საბაირაჟო სამზადისი	
	კამაზანისა და ბაირაჟის მნიშვნელობა ისლამში	6
	ინტერვიუ აჭარის მუჰთთან	9
	ყადირის ღამე	17
	ეროვნულ იდენტობაზე	20
	ისლამი და საქართველო	22
	როსტომ ბაგრატიონი მუსლიმი ქართული მეფე	26
	პიდაიეთი	30
	სხვადასხვა ქვეყნების ანდაზები	32
	იხით თუ არა, რომ...	33
	აიათები და პადისები	35
	სულოკუ	36
	საბავშვო გვერდი	37

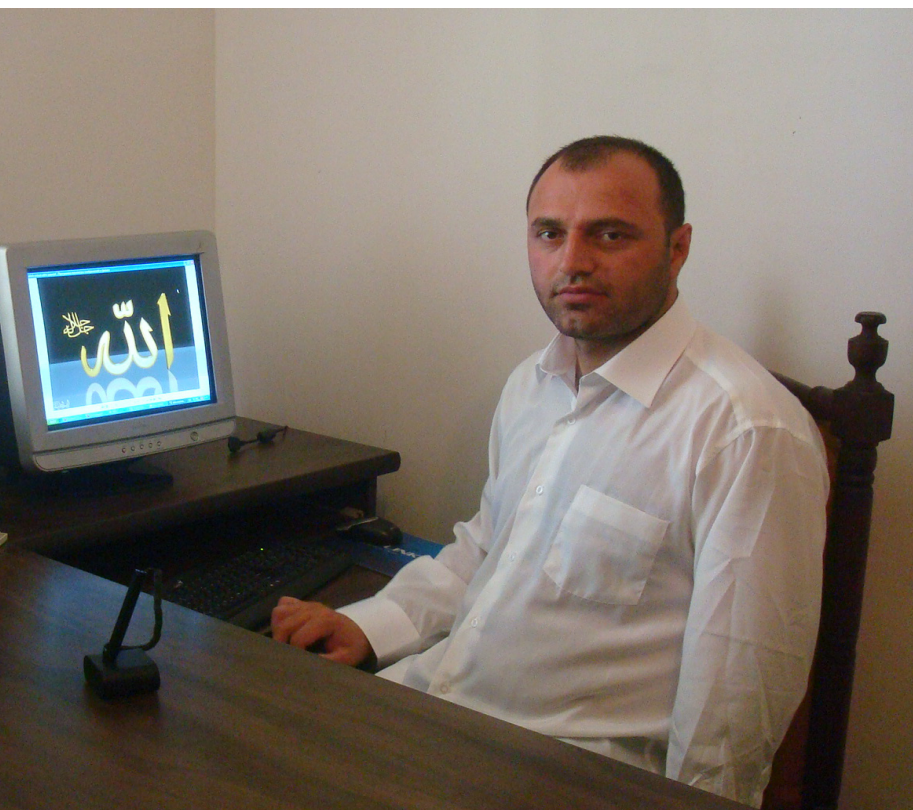
მუსლიმების თვალით დანახული რამაზანი და მათი საბაირამო სამზადისი

ჟურნალ „ახალი მთვარის“ რედაქციამ მიზნად დაისახა, გაეშუქებინა რიგითი მუსლიმების თვალით დანახული რამაზნის თვე და მათი საბაირამო სამზადისი. ამ იდეის ფარგლებში, ჩვენ შევხვდით და გავესაუბრეთ ქართული მუსლიმური საზოგადოების რამდენიმე წარმომადგენლს, რომლებსაც დავუსვით შემდეგი კითხვები:

- 1) გთხოვთ, ორიოდე სიტყვით მოუთხროთ ჩვენს მკითხველს თქვენს შესახებ.
- 2) რას საქმიანობთ დღეს და რა გეგმები გაქვთ სამომავლოდ?
- 3) როგორ გაატარეთ რამაზნის თვე, რა სამზადისი გაქვთ საბაირამოდ და რას უსურვებდით მუსლიმ ქართველებსა თუ მთელ საქართველოს.

ომარ ვანაძე

1. დავიბადე 1979 წლის 2 ივნისს, ხულოს რაიონის სოფელ ვანაძეებში. საშუალო სკოლა ჩემს სოფელშივე დავამთავრე და 1999 წელს სასწავლებლად გავემგზავრე ქ. სტამბოლში, სადაც გავიარე ჰაფიზობის (ყურანის ზეპირად შემსწავლელი) კურსები, რომელიც წარჩინებით დავამთავრე 2002 წელს. 2002-2006 წლებში ვსწავლობდი ქ. ბათუმის პედაგოგიურ ინსტიტუტში

რელიგიატცოდნეობისა და მითო-
ლოგიის ფაკულტეტზე. ამჟამად აღ-
ნიშნულ დისციპლინებში მაქვს მას-
წავლებლის კვალიფიკაცია. მყავს
მეუღლე და 3 შვილი.

2. იყო მუსლიმი, ნიშნავს იყო
ქველმოქმედი, მონა-მსახური და
მოწყალე. ამიტომ მეც, როგორც
ერთ-ერთი რიგითი მუსლიმი, ვცდი-
ლობ ვიხელმძღვანელო ამ პრინცი-
პებით. აქედან გამომდინარე მე და
ჩემი მეგობრები 2006 წლიდან შე-
ვუდექით საქველმოქმედო საქმიანო-
ბას, ჩავდექით რა ქართული საზო-
გადოების სამსახურში, 2006 წლის
15 თებერვალს დავაფუძნეთ საერ-
თაშორისო საქველმოქმედო საზო-
გადოება „მიზანი“, და დღემდე ვარ
მისი დრექტორი. გამჩენი ღმერთი-
სა და ჩემი მეგობრების დახმარებით
უკვე 4 წელია ვეწევი საქველმოქმე-
დო საქმიანობას. ვეცნობი ქართველ
მუსილმთა ცხოვრებას, ვიზიარებ მათ
ყველა პრობლემას და, შეძლებიდა-
გვარად, მათ გვერდში ვარ ჭირსა თუ
ლხინში. მოკლედ რომ ვთქვათ, მე
და ჩემი თანაგუნდელები მთელი სუ-
ლით, გულითა და შემართებით ვართ
ჩვენი საზოგადოების უმწიკელო სამ-
სახურში.

3. რამაზნის თვეში, მაღალმთიან-
ი აჭარის, თითქმის, ყველა სოფელი
შემოვიარე, ადიგენისა და წალკის
რაიონებში ვესტუმრე ჩვენ მუსლიმ
ძმებს. პირველ რიგში იმან გამაო-

ცა, რომ ისინი, თითქმის, შიშველი
ხელებით უდიდესი თავგანწირვი-
თა და ალაჰისადმი სიყვარულის
უფაქიზესი გრძნობით, ცდილობენ
მეჩეთების შენარჩუნებასა და მათ
კეთილმოწყობას, როგორც რამაზ-
ნის თვისთვის, ასევე საბაირამოდ.
ყველა პირობას ქმნიან იმისათვის,
რომ ამ ძვირფას თვეში მუსლიმებს
ჰქონდეთ ღვთისმსახურების შესას-
რულებლად ყველა საშუალება. მე-
ჩეთებში იმამები ბავშვებს ასწავლი-
ან ყურანს, რელიგიის საფუძვლებსა
და სამშობლოს სიყვარულს. რაღა
თქმა უნდა, ყველა სოფელში საბაი-
რამოდ რაც შეიძლება მეტი ნობათი
უნდა დარიგდეს, რათა თითოეული
მორწმუნე დიდი სიხარულით შეხ-
ვდეს ამ ძვირფას დღესასწაულს.
ჩვენი ორგანიზაცია ამ საქმეში მათ
დიდ დახმარებას უწევს და ღმერთის
ნებით არც მომავალში მოაკლებს
ყურადღებას.

დაბოლოს, ვთხოვ გამჩენ ღმერთს,
რომ ჩვენს გულებში ისლამის რწ-
მენა, ერთმანეთისადმი პატივისცე-
მა, ოჯახისადმი თავდადება და სამ-
შობლოს სიყვარული კიდევ უფრო
გააძლიეროს. დაე, უზენაესი ალაჰ-
ის დახმარებით უახლოეს მომავალ-
ში ჩვენი ქვეყანა, გაძლიერებული
და გამთლიანებული, ხოლო მთელი
ქართველი ერი ბედნიერი და გალა-
ღებული გვენახოს.

ამინ!

მაყვალა ხმალაძე

1. დავიბადე ხულოს რაინის სოფელ ბედლეთში. 1987 წელს, სკოლის დამთავრების შემდეგ თურქეთის ქსტამბოლში, გავიარე ორ წლიანი რელიგიური კურსები. ასევე დავაამთავრე ბათუმის პედაგოგიური ინსტიტუტის რელიგიათმცოდნეობისა და მითოლოგიის ფაკულტეტი.

2. ამჟამად ვმუშაობ აჭარის ა.რ. სამუფტო სამმართველოსთან არსებულ, გოგონათა ყურან კურსში.

3. ჩემს ცხოვრებაში ძალიან დიდი ადგილი უჭირავს რელიგიას, რადგან მიმაჩნია, რომ ამ ქვეყნად ყველაზე მნიშვნელოვანი ღმერთის სიყვარულია, ის არის ჩვენი გამჩენი, მისგან მოვედით და ისევ მასვე დაუბრუნდებით.

ყველა მუსლიმის ცხოვრებაში რამაზნის თვე ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი თვეა, იგი ადამიანს დაფი-

ქრის, სიკეთის, მონანიებისა და მოთმინებისაკენ უბიძგებს. მოკლედ რამაზანი არის სამზადისი საიქიო ცხოვრებისათვის. ადამიანი ხომ ღმერთმა იმიტომ გააჩინა, რომ მოემზადოს სამარადისო სამყოფლისათვის; ამ წმინდა თვეში მეც, შეძლებისდაგვარად, ვცდილობ, ვემსახურო ღმერთს და მოვინანიო ნებსით თუ უნებლიეთ ჩადენილი ცოდვები. ვეცდები კარგად გავითავისო ამ თვის სიწმინდე, მინდა ბაირამს ცოდვებისგან

განწმენდილი შევხდე. ვგეგმავ, საბაირამოდ მოვინახულო ახლობლები, მათაც გავუზიარო ჩემი სიხარული და ამით შევასრულო კიდევ ერთ ადამიანური მოვალეობა.

ყველა მუსლიმს ვულოცავ ამ წმინდა თვესა და დამდეგ ბაირამის ბრწყინვალე დღესასწაულს, ვუსურვებ, რომ ეს თვე მათი ბედნიერების საწინდარი ყოფილიყოს, ყველას შეძლებოდეს ღმერთთან დაახლოება. უზენაესმა ალლაჰმა დაიფაროს, ყველა მუსლიმი, დაეხმაროს მათ ბედნიერებისა და მარადიული სასუფეველის მოპოვებაში.

სრულიად საქართველოს ვუსურვებ, მშვიდობას, გაერთიანებასა და წინსვლას.

ამინ!

მალხაზ ბოლქვაძე

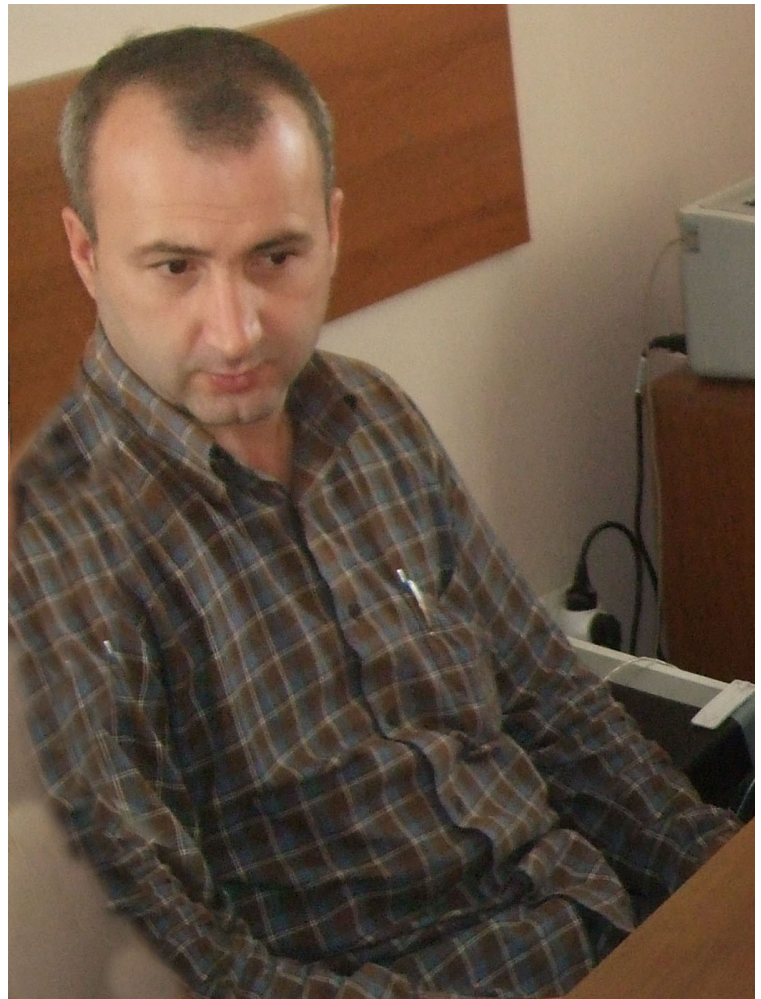
1. მე მალხაზ ბოლქვაძე. და-
ვიბადე 1973 წლის 16 ოქტომბერს,
ხულოს რაიონის სოფელ თხილვა-
ნაში. 1990 წელს დავამთვრე დაბა
ასპინძის საშუალო სკოლა და 1991
წელს სასწავლებლად წავედი თურ-
ქეთის რესპუბლიკის ქალაქ სტამ-
ბოლში, სადაც ერთწლიანი ყურან
კურსის გავლის შემდეგ ჩავირიცხე
ქ. ესქიშეჰირის ანატოლიის უნივერ-
სიტეტის წარმოების ეკონომიკის
ფაკულტეტზე. შემდეგ გარკვეული
მიზეზების გამო სწავლას თავი და-
ვანებე და სასწავლებლად ქ. ბა-
თუმის კომერციულ ისტიტუტში
თურქული ენისა და ლიტერატურის
ფაკულტეტზე გადმოვედი, რომელიც
დავამთავრე 1995 წელს. მყავს მეულ-
ლე და ორი შვილი. პროფესიით ვარ
თურქული ენის სპეციალისტი.

2. ამჟამად პედაგოგიურ საქმიანო-
ბას ვეწევი საქართველოს ახალგაზრ-
დებზე დახმარების ასოციაციასთან
არსებულ ვაჟთა პანსიონ „კახაბერში“,
სადაც ვასწავლი თურქულ ენას. ამავე
დროს სხვადასხვა ფორმებში, საჭიროე-
ბისამებრ, ვასრულებ მთარგმნელობით
საქმიანობას. სამომავლო გეგმებს
რაც შეეხება, ამაზე ბევრს ვერაფერს
გეტყვით. მიზანი კი მაქვს... ვეცდები,
გავხდე პროფესიონალი პედაგოგი და
ჩემი სამუშაო უფრო ხარისხიანად შე-
ვასრულო.

3. რამაზნის თვემ, სიცხეების გამო,
წინა წლებთან შედარებით, ცოტა რთუ-
ლად ჩაიარა. ისე კი, მადლობა ღმერთს,
ყველაფერი კარგად მიდის. ღმეთის
სამსახურში როცა ხარ, სირთულეე-

ბი ადვილი გადასალახავია, რადგან
ამ დროს ადამიანს ღმერთი აძლევს
იმ ძალას და მოთმინებას, რომელიც
მას წინააღმდეგობების დაძლევაში
ეხმარება. საბაირამოდ სოფელში,
დედასთან ჩასასვლელად ვემზადე-
ბი. ყველა ქართველს, მუსლიმს თუ
არამუსლიმს, წინასწარ ვულოცავ ამ
წმინდა დღესასწაულს. ყველა ადამი-
ანს ვუსურვებ პირველ რიგში ჯან-
მრთელობას, სულიერ სიმშვიდესა და
ყოველივე იმ სიკეთეს, რასაც უზე-
ნაესი ისურვებს მათთვის. მრავალ
ასეთ ღამაზე ბაირამებსა თუ დღესას-
წაულებს დასწრებოდნენ. უზესთაე-
სი ალლაჰი იყოს ჩვენი სამშობლოს
დამხმარე და მფარველი!

ამინ!

რამადანისა და ბაი რამის მნიშვნელობა ისლამში

ზურაბ მიქელაძე

სიტყვა - **წაჰ** - არაბული სიტყვაა და ლექსიკური მნიშვნელობით მარხვას ნიშნავს. მარხვა კი გამჩენი ალლაჰის ხათრისთვის გარკვეული დროის განმავლობაში საჭმელ-სასმელისა და სქესობრივი კავშირისგან თავის შეკავებაა. მარხვა-ეს ერთ-ერთი ღვთისმსახურებაა, რომელიც ალლაჰის ხათრისთვის სრულდება. იგი ადრეულ პერიოდებშიც იყო, მაგრამ მაშინ მას დღევანდელთან შედარებით სხვა დატვირთვა ჰქონდა. ისლამის 5 ძირითად საფუძველთაგან ერთ-ერთი მარხვაა. ისლამის მიხედვით, მუსლიმებისათვის სავალდებულო მარხვა რამაზნის მთვარის დადგომასთან ერთად იწყება. ამის შესახებ ყურანში გამჩენი ალლაჰი ასე ბრძანებს: „**რამაზნის თვეა (იგი), რომელშიც ზეგარდმოვლენილი იქნა**

ყურანი – ჭეშმარიტ გზად კაცობრიობისათვის, ცხად მტკიცებად სწორი გზისა და განმასხვავებლად (სიცრუე-სიძარტლისა). **თქვენგან, ვინც იხილოს (რამაზნის) მთვარე, იმარხულოს!**“. (სურა ბაყარა, აიათი 185). როგორც ზემოთ ავღნიშნეთ, ადამიანები ისლამამდელ პერიოდშიც მარხულობდნენ. ამას შემდეგი აიათიც ამტკიცებს: „**ო, თქვენ, რომელთაც ირწმუნეთ! წინამორბედთა მსგავსად, მარხვა თქვენც დაგეგმულა. იმედია, ღვთისმოშიშნი იქნებით.**“ (სურა ბაყარა, აიათი 183)

მარხვა, როგორც ღვთისმსახურების ერთ-ერთი ფორმა, ჯანმრთელობისთვისაც კარგი და სასიკეთოა. საყოველთაოდ ცნობილია, რომ ვინც კუჭის დაავადებებს უჩივის, დიეტით მკურნალობს. თუკი სამედიცინო

„ო, თქვენ, რომელთაც ირწმუნეთ! წინამორბედთა მსგავსად,
მარხვა თქვენც დაგეგმალდებულათ. იმედია, ღვთისმოშიშნი
იქნებით.“

თვალსაზრისით შევხედავთ, მარხ-
ვაც ერთგვარ დიეტის როლს ასრუ-
ლებს ადამიანის ჯანმრთელობისთ-
ვის, რადგან მარხვის დროს კუჭი და
მთელი საჭმლის მონელების სისტე-
მა ისვენებს. ალლაჰის შუამავალი
(სალლალლაჰუ ალეიჰი ვე სელლემ)
ერთ-ერთ ჰადისში ასე ბრძანებს:
„*მარხულეთ და ჯანმრთელნი იქნე-
ბით.*“ (თაბერანი, მუჯემუღ ევსალი, VIII,
174)

მარხვა, ასევე, ადამიანის ცუდი
და აკრძალული ქცევებისაგან დამ-
ცველიცაა. მარხული ადამიანი ყო-
ველთვის ცდილობს, თავი შორს
დაიჭიროს ისეთი საქციელისგან,
რომელიც რჯულით აკრძალული
და არაეთიკურია. ამის შესახებ ალ-
ლაჰის შუამავალი (სალლალლაჰუ
ალეიჰი ვე სელლემ) ასე ბრძანებს:
„*მარხვა (ბოროტებისა და ცოდვე-
ბისგან დამცავი) ფარია. როცა ემარ-
ხულობთ, ცუდი სიტყვა არ უნდა
ვთქვათ და არ უნდა ვიკამათოთ.
თუკი ვინმე გვლანძღავს, ან უხერხ-
ულ მდგომარეობაში გვაგდებს, უნდა
კუთხრათ: „მე მარხული ვარ.“*“ (ბუჰა-
რი, საჰმი, 9). მარხვას დიდი მნიშვნე-
ლობა აქვს ადამიანის ცხოვრებაში.
იგი ადამიანს მოთმინებას, შებრა-
ლებასა და მოწყალებას ასწავლის.
ადამიანი, რომელიც ცხოვრებაში, ერ-

თხელ მაინც, მშვიერი არ დარჩენილა,
გაჭირვებული ადამიანის შიმშილსა
და დარდს როგორც საჭიროა, ისე
ვერ გაიგებს. მარხული ადამიანი სა-
კუთარი გამოცდილებიდან გამომ-
დინარე გრძნობს გაჭირვებული და
მშვიერი ხალხის მდგომარეობას და
მათ მიმართ უფრო ხელგაშლილი,
შემბრალებელი და მოწყალე ხდება.
ცხოვრებაში მრავალგვარ სირთუ-
ლებებს ვაწყდებით, იმისათვის, რომ
ყოველივე ამან ნერვიულობა, აღელ-
ვება და გაბრაზება არ გამოიწვიოს,
საჭიროა ვიყოთ მომთმენი. მოთმი-
ნება წარმატების ყველაზე მნიშე-
ნელოვან პირობათაგან ერთ-ერთია.
მარხვისას მთელი დღე შიმშილ-
სა და წყურვილს ვიტანთ და ამით
მოთმინებას ვსწავლობთ. ალლაჰის
შუამავალი (სალლალლაჰუ ალეიჰი
ვე სელლემ) ასე ბრძანებს: „*მარხვა
მოთმინების ნახევარია.*“ (იბნი მაჯჰ,
საჰმი, 44)

მარხვა ეს ისეთი ღვთისმსახუ-
რებაა, რომლის საზღაურსაც ალ-
ლაჰისგან მივიღებთ. წმინდა შუა-
მავალი გამჩენი ალლაჰის ამგვარ
ნაბრძანებს გადმოგვცემს: „*მარხუ-
ლი ადამიანი ჭამა-სმაზე უარს ჩემი
კმაყოფილების მოსაპოვებლად ამ-
ბობს. მისთვის ჯილდოს მიმცემი
კი მე ვარ.*“ (ბუჰარი, სეჰმი). აქედან

გამომდინარე ჩანს, რომ მარხვა ძალიან მნიშვნელოვანი ღვთისმსახურებაა და რწმენაშიც უდიდეს ადგილს იჭერს. იგი იმდენად ღირსშესანიშნავი ღვთისმსახურებაა, რომ სამოთხეში მარხულთათვის განსაკუთრებული შესასვლელი კარებია, რომელსაც „რეიანი“ ეწოდება. ამის შესახებ ალლაჰის შუამავალი (საღლაღლაჰუ ალეიჰი ვე სელლეჰ) ასე ბრძანებს: „სამოთხეში ერთ-ერთი შესასვლელი კარია, რომელსაც „რეიანი“ ეწოდება. ამ კარებიდან სამოთხეში მხოლოდ მარხულები შევლენ. მარხული ადამიანების შესვლის შემდეგ ამ კარებიდან სამოთხეში ვეღარავინ შევა.“ (ბუჰარი, სავმ, 4) ამ ჰადისიდან გამომდინარე, გამჩენ ღმერთს იმდენად უყვარს მარხული ადამიანები, რომ მათთვის გამზადებულ აქვს სამოთხეში, განსაკუთრებული, შესასვლელი კარები.

რამაზნის თვეში სავალდებულო მარხვა ხან 29, ხანაც 30 დღეა. ამის შემდეგ მოდის ბაირამი (დღესასწაული), სადაც მუსლიმები ღმერთის წინაშე ნაკისრი ვალდებულების შესრულებას ავლნიშნავენ და

ამ ბრწყინვალე დღესასწაულს ერთმანეთს ვულოცავთ. ბაირამი, მთვარის კალენდრის მიხედვით, „შევვალის“ პირველი დღეა. ამ დღეს მთელი სამუსლიმანო სამყარო დიდი სიხარულით, ურთიერთპატივისცემითა და სიყვარულით აღნიშნავს. მუსლიმები ამ დღესასწაულისთვის განსაკუთრებულად ფუსფუსში არიან. ამზადებენ საუკეთესო კერძებსა და ტკბილეულს. ბაირამის ღოცვის შემდეგ მიდიან გარდაცვლილი ახლობლების სასაფლაოების მოსანახულებლად, იქ ყურანს კითხულობენ, მათთვის ალლაჰს ევედრებიან და ცოდვების პატიებას სთხოვენ. ასევე სანათესაო წრესაც ეწვევიან, ამ ძვირფას დღესასწაულს დიდი სიხარულით მიულოცავენ და საბაირამოდ გამზადებულ სუფრას მიუსხდებიან. ისლამში ორი დიდი ბაირამი არსებობს; ფითირ ბაირამი, ანუ რამაზან ბაირამი და მსხვერღპეწირვის დღესასწაული, ანუ ყურბან ბაირამი.

ჩვენს სამშობლოს, სრულიად საქართველოს ვულოცავ ამ ძვირფას დღესასწაულს. ვუსურვებ გაერთიანებას, გამთლიანებასა და გაძლიერებას. უზესთაესმა ალლაჰმა დაე, უნაკლოდ მიიღოს ყველა მუსლიმის შესრულებული მარხვა და ღვთისმსახურებები; მოგვცეს რწმენის სიმტკიცე, რათა უკანასკნელ ამოსუნთქვამდე ვიდგეთ მის სამსახურში.

ამინ!

ინტერვიუ აჭარის მუჟთთან

მიმდინარე წლის 2 ივლისიდან აჭარას ახალი მუფთი ჰყავს. ეს სასულიერო პირი – ახალგაზრდა, განათლებული და ენერგიული ადამიანი ჯემალ პაქსაძეა. ქალაქ ბათუმის მთავარი მეჩეთის მრევლი მას კარგად იცნობს და აფასებს. ჰყავს მეუღლე და ერთი შვილი. ამ დღეებში ჩვენი კორესპონდენტი მიხეილ გელაძე შეხვდა და მას ჟურნალისტის ინტერვიუ სთხოვა.

ბატონო ჯემალ, გთხოვთ „ახალი მთვარის“ მკითხველს მოუთხროთ ცოტა რამ თქვენი ბიოგრაფიიდან.

– დავიბადე 1978 წლის 4 თებერვალს, ხულოს რაიონის

სოფელ პაქსაძეებში. 1994 წელს დავამთავრე სოფელ ღურტის საშუალო სკოლა. 2004 წელს ქალაქ ბათუმის პედაგოგიური ინსტიტუტის ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტზე ჩავირიცხე. ზემოთ აღნიშნული ფაკულტეტი დავამთავრე 2007 წელს, რელიგიათმცოდნეობისა და თეოლოგიის სპეციალობით.

1996-2004 წლებში სოფელ პაქსაძეების მეჩეთის იმამად ვმუშაობდი. 2005 წელს აჭარის სამუფთოში საზოგადოებასთან ურთიერთობის სამსახურის უფროსად გადმომიყვანეს. ამ თანამდებობაზე 2010 წლის ივლისამდე ვმუშაობდი. მყავს დედ-

მამა, ერთი ძმა და ორი და. ვარ დაოჯახებული.

– უკვე, თვეზე მეტია, რაც თქვენ ქართველ მუსლიმთა სულიერი ლიდერი ხართ. რისი გაკეთება მოასწარით ამ პერიოდში და რას აპირებთ მომავალში?

– სამუფთოს რეორგანიზაცია, მართლაც, ესაჭიროებოდა, ყველაზე მთავარი აქ მისი უმაღლესი ორგანოს – მეჯლისის შემადგენლობის გადახედვა იყო. ამ მხრივ, საწყის ეტაპზე სამუფთოს ადმინისტრაცია მცირეოდენი ცვლილებების გატარებით შემოიფარგლა. საკადრო ცვლილებები მომავალშიც გაგრძელდება და ის სისტემატურ ხასიათს მიიღებს. ამასთან ერთად ჩვენი ამოცანაა, მრევლთან კონსტრუქციული დამოკიდებულების ჩამოყალიბების მიზნით, თანამდებობებზე ისეთი, რელიგიურად განსწავლული იმამების წარდგენა, რომლებიც ამავე დროს ყოველმხრივ განვითარებული, თანამედროვე და ცივილიზებულ დონეზე მოაზროვნე ადამიანები არიან. მუდმივად უნდა მიმდინარეობდეს მედრესეებში მოღვაწე, სასულიერო პირთა კვალიფიკაციის დონის ამაღლება. ხშირ შემთხვევაში ხომ იმამს სოფლის საჭირობო საკითხების ქვეყნის კონსტიტუციისა და ყურანის ჩარჩოებში მოქცევაც ევალება. მეჩეთის იმამმა ერთხელ და სამუდამოდ უნდა უარყოს ძველი,

დრომოჭმული, მავნე ტრადიციები, გამოვიდეს მორწმუნეთათვის მიუღებელი, ტრაფარეტული ქადაგების ჩარჩოებიდან და ყველაფერი ქვეყნის კონსტიტუციასა და წმინდა ყურანის ჩარჩოებს დაუმორჩილოს. ეს იქნება ქართველ მუსლიმთა მსოფლიო ცივილიზებულ სამყაროსთან ინტეგრაცია. სწორედ ამიტომ ავირჩიე დევიზად ილიას ბრძნული შეგონება: „სულგრძელობითა ძლევა სჯობს, ვაჟკაცობითა ძლევასა.“

– რა მიზნები აქვს სასულიერო სამუფთო სამმართველოს?

ჩვენი მიზნებია:

სულიერი, ეროვნული და ზოგადსაკაცობრიო ფასეულობებისადმი პატივისცემით, ქართველი მუსლიმი მრევლის საზოგადოებასთან ადაპტირება.

– ყოველდღიური ზრუნვა თანამედროვე ცივილიზაციას ნაზიარები, მორალურად სპექტაკი, მუსლიმი მორწმუნეების ჰუმანიზმითა და ტოლერანტობით გამსჭვალვისათვის.

– უცხოეთში მოღვაწე ქართველების მოწვევა საქართველოში და დემოკრატიულ ღირებულებებზე დაფუძნებული ურთიერთკავშირების დამყარება.

– მორწმუნე ახალგაზრდობის სულიერი და პატრიოტული სულისკვეთებით აღზრდა, სხვა სარწმუნოებებისა და ერების წარმომადგენელთა დაფასება და

პატივისცემა დიდი ილიას ბრძნული აზრების შესაბამისად: „დედავ, ისმინე ქართველის ვედრება, ისე აღზარდე შენ შვილის სული, რომ წინ გაუძღვეს ჭეშმარიტება, უკან ჰრჩეს კვალი განათლებული.“

– გრძნობთ თუ არა ცენტრალური და აჭარის ხელისუფლებისგან რაიმე მხარდაჭერას და თუ გრძნობთ, რაში გამოიხატება ეს?

– მიუხედავად იმისა, რომ სამუფთო აპოლიტიკური ერთეულია, ხელისუფლების მხარდაჭერა ნამდვილად გვაქვს. ჩვენ, მუსლიმ ქართველებს, არასდროს გვქონია იმის ამბიცია, რომ ვინმესთვის, რაიმე ცხოვრებისეული პრობლემის მოგვარების, ქველმოქმედების, ან ღოცვა-ვედრების სანაცვლოდ რაიმე საფასური მოგვეთხოვა. თითოეული მორწმუნე ვაღდეუელია იყოს ჭეშმარიტი პატრიოტი, დაიცვას სამშობლოს ინტერესები და აღავლინოს ღოცვა მისი საუკეთესო მომავლისათვის.

ყოველივე ზემოთ თქმულს ადასტურებს ის ფაქტიც, რომ ქვენის პრეზიდენტი და აჭარის მთავრობის მეთაური ყოველწლიურად, ბაირამ-თან დაკავშირებით ბათუმის ცენტრალურ მეჩეთში გვსტუმრობენ. უფრო მეტიც, ხელისუფლებამ საქმიანი, ბიზნესწრეების ხელშეწყობით სამუფთოს აღმინისტრაცია დაგვაფინანსა კიდევ. იმედი გვაქვს, ეს ნაბიჯები

ტრადიციულ ხასიათს მიიღებს და მომავალში მათი მხრიდან უფრო მეტი თანადგომა გვექნება.

– ბატონო ჯემალ, დღეს მსოფლიო დიდი ბუნებრივი კატაკლიზმებისა და ტერორისტული საფრთხეების წინაშე დგას. თქვენი აზრით, ითამაშებს თუ არა ისლამური სამყარო, რაიმე, როლს ამ საფრთხეების თავიდან აცილებაში?

– გეთანხმებით, ეს მართლაც, მეტად მნიშვნელოვანი და მტკივნეული საკითხია მთელი სამყაროსათვის. სხვებთან ერთად ეს პრობლემებიც საზოგადოების მორალურ მდგომარეობასა და სულიერებასთანაა დაკავშირებული. დღეს მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყნებში მცხოვრებ ადამიანებს შორის მტრობა, შური, სიძულვილი, ძალმომრეობა და აგრესია მძვინვარებს. ეს საკითხები ისლამის ზნეობრივ და მორალურ ფასეულობებში პოულობს გამოხმაურებას. განა შეიძლება სულიერება და მორალი ამ პროცესების მოგვარებაში არ მონაწილეობდეს?

უზენაესი ალლაჰი წმინდა ყურანში ადამიანებს ამცნობს, რომ დაისჯებიან ისინი, ვინც მის ერთადერთობას არ აღიარებენ და მის კანონებს დაარღვევენ. ღმერთს ადამიანი, მის მიერ გაჩენილ არსებათაგან, საუკეთესოდ და დედამიწის სამკაულად ჰყავს შექმნილი. აბა, დავფიქრდეთ, ამდენი ბუნებრივი კატაკლიზმის – გვალ-

ვის, წყალდიდობის, მიწისძვრის, ხანძრისა თუ ღვარცოფის მიზეზი თავად ადამიანი ხომ არ არის, ისევ ადამიანები ხომ არ სცოდავენ ალლაჰის წინაშე?! უზენაესმა ალლაჰმა ჩვენი საყვარელი მუჰამედ შუამავალი (საღლაღლაჰუ ალეიჰი ვე სელლემ) ხომ კაცობრიობას „საუკეთესო ადამიანის“ ნიმუშად მოუვლინა. მაშ, რად გახრწნილა ადამის მოდგმა? რად გადაქცეულა სამკაული ცოცხალ ხორცმეტად? ასე რამ გადააგვარა ადამიანი, რად ჩამკვდარა მასში რელიგიისადმი მორჩილება, მორალი და სინდისი? ნუთუ სისხლისღვრები, მშვიდობიანი მოსახლეობის, მოხუცის, ავადმყოფის ან ბავშვის მოკვლა გმირობაა? ნუთუ შეიძლება ტერორიზმსა და შურისძიებას რაიმენაირი გამართლება ჰქონდეს?! უნებლიედ ისმის კითხვა – ახსოვს კი ვინმეს ღმერთი?!

რელიგიას, ამ მხრივ, დიდი როლის თამაში შეუძლია. ისლამი ადამიანების ასეთ ქცევას სასტიკად კრძალავს. რელიგია ხომ მორალის სისტემაა. თუკი მორალს არ შეუძლია საზოგადოებრივი ურთიერთობების საჭირო მიმართულებით წარმართვა, წარმოიშობა ლოგიკური წინააღმდეგობა და ზნეობრივი ჩიხი, ვინაიდან ყურანში ნათქვამია: „**უეტყველად, ალლაჰი არ ცვლის ადამიანებზე ბოძებულს მანამ, სანამ, თვითონვე**

არ შეცვლიან თავიანთ(სულე)ბში არსებულ(ცუდ)ს (კარგი)თ.“ (სურა რადი, აიათი 11).

გამოსავალი ალლაჰზე მორჩილებასა და მონანიებაშია. ღოცვა და მხოლოდ ღოცვა გადაარჩენს კაცობრიობას გლობალური საფრთხეებისა და გაუთავებელი ომებისგან. დაფიქრება და მორალური სიწმინდე უნდა იქცეს ადამიანთათვის ყოველდღიური ქცევის ნორმად. უზენაესი ალლაჰი მიმტვევებელი და მპატიებელია, ბოლოს და ბოლოს ხალხმა უნდა შეიგნოს, რომ ღმერთი ადამიანს თითოეულ ნაბიჯზე აკონტროლებს და ცდის, რათა მას საიქიოში შესაბამისი ადგილი დაუმკვიდროს.

ბატონო ჯემალ, ზოგჯერ ისლამს სასტიკ რელიგიად მოიხსენიებენ და საქართველოს ძველ თუ ახალ მტრებთან აიგივებენ, მაგანს სძულს კიდევ იგი ზოგიერთი დოგმისა და ღვთისმსახურების გამო. რას გვეტყოდით ამის შესახებ?

დღევანდელი გადასახედიდან მეტად აქტუალური საკითხია. ისლამი დიდ ქართულ ენციკლოპედიაში განმარტებულია, როგორც ადამიანის ფიზიკური და სულიერი განწყენდის მკაცრად დამცველი რელიგია. ალლაჰის შუამავალი მუჰამედის (საღლაღლაჰუ ალეიჰი ვე სელლემ) ერთ-ერთ ჰადისში გვამცნობს, რომ სისუფთავე რწმენის ნახევარია. დღეში

ხუთჯერ წელით ფიზიკურად გან-
წმენდილი ადამიანი მოვალეა,
ხუთჯერვე სულიერადაც განიწ-
მინდოს. ასეთი სიწმინდის დაცვა
მრავალ ადამიანს არ სურს, ან
ეზარება. ეს საკითხი ჰიგიენის
თვალსაზრისითაც აქტუალური
და მისაღები უნდა იყოს, რად-
გან ყველასთვის კარგადაა ცნო-
ბილი თუ რა ზიანი მოაქვს ჯა-
ნმრთელობისთვის დღევანდელ
მსოფლიოში გავრცელებულ გა-
დამდებ დაავადებებს.

მეჩეთში შესული ადამიან-
ი უნდა ივიწყებდეს ყოველგვარ
ბოღმასა და შურს, ის მხოლოდ
აღლაჰს უნდა მიენდოს და შეე-
ფაროს. ჩვენი მეჩეთები ღიაა ნე-
ბისმიერი აღმსარებლობის ადამი-
ანისთვის, რათა მათ მოისმინონ

ჩვენი მრევლისა და იმამების ვე-
დრებები. გამომდინარე იქიდან,
რომ მორწმუნეთა დიდმა ნაწილმა
არაბული არ იცის და იმამის მიერ
ამ ენაზე წარმოთქმულ ვედრებას,
მხოლოდ „ამინ“-ით ეთანხმება,
მას შეუძლია, ვედრების ტექსტი
ქართულ ენაზეც მოისმინოს. არ
არსებობს ჩვენი ქვეყნისთვის ისე-
თი პრობლემა, რომლის მოგვარე-
ბასაც მუსლიმები უზესთაეს აღ-
ლაჰს არ შესთხოვდნენ. მრევლის
მრავალრიცხოვნება მართლაც
არის, ხშირ შემთხვევაში, პრობლე-
მის მოგვარების ერთ-ერთი საშუ-
ალეა. ისლამი სულაც არ არის
სასტიკი რელიგია, პირიქით, თუკი
ადამიანი სისტემატურად მიჰყვება
მას, ძალიან ადვილად ყალიბდება
მორალურად სანდო ადამიანად.

ვინც არ იცის, როგორია ისლამში ნამაზის, ან ყურანის ერთი ტაეპის წაკითხვის მადლი, ვინც არ იცის, რა ნეტარებაა ღოცვის შემდგომი პერიოდი ადამიანისთვის, ძალიან რთულია მასთან სულიერების რაიმე თემაზე საუბარი. რაც შეეხება საქართველოს ძველ და ახალ მტრებს, ისინი ჩვენც არ გვიყვარს. განა შეიძლება მათი სიყვარული, ვინც შენს ქვეყანას გიოხრებს, გიწვავს, გიბუგავს და გინადგურებს?! ვინც ჭეშმარიტი მორწმუნეა, ვინც ყურანის მიმდევარია, იცის, თუ როგორ გმობს დიდი ალლაჰი კაცის მკვლელს, ასეთებს უდიდეს ცოდვილთა რიგებში მოიხსენიებს და სასტიკ სასჯელს უქადის.

ბატონო ჯემალ! ჩვენ ქვეყანას უკანასკნელ წლებში მრავალჯერ ჰქონია ძნელბედობის ჟამი. საქართველოს მართლმადიდებელ ეკლესიას, მის წინამძღვარს, კათოლიკოს – პატრიარქს, ილია II-ს მრავალჯერ დაუფიქსირებია თავისი მტკიცე, საერო პოზიცია. თუ იზიარებთ მის მოსაზრებებს ერის საჭირობოროტო საკითხებთან დაკავშირებით?

საინტერესო შეკითხვაა. ჩვენ, ქართველი მუსლიმანები, ტოლერანტობი მხრივ, არაფრით განვსხვავდებით მართმადიდებელი ქრისტიანებისგან და ჩვენც ისევე შეგვტკივა გული საქართველოზე, როგორც ჩვენ თანამოძმეებს. საქართველოს საპატრიარქოსთან

მჭიდრო ვთანამშროლობთ და მასთან კარგი ურთიერთობები გვაქვს. დღეს რელიგიური ფასეულობები უზარმაზარ როლს თამაშობს საზოგადოების სულიერ გაჯანსაღებაში. ჩვენ კატეგორიულად ვგმობთ ტერორიზმს, სეპარატიზმსა და ექსტრემიზმს. მხარს ვუჭერთ მიმტევებლობასა და ტოლერანტობას, მომხრე ვართ შემრიგებლური და თბილი ატმოსფეროს შექმნისა. მიუხედავად აღმსარებლობისა და ეროვნული კუთვნილებისა, ჩვენ უნდა შევიგნოთ, რომ დვთაებრივი კვანძები, რომლებიც ხალხებს აკავშირებს, გაცილებით ძლიერი და მტკიცეა, ვიდრე მათი გამყოფი ბარიერები. ყურანით გარდმოვლენილი და შუამავლის ნაქადაგები, სიკეთისა და სამართლიანობის პოსტულატები დღეს ყველა ადამიანის სულში, ამიტომ სულიერ მოღვაწეთა, უპირველესი, ვალია, წინ აღუდგნენ ბოროტებას და ამავე დროს, ხალხს მოუწოდონ სიკეთისაკენ. გამოჩენილი აღმოსავლელი პოეტი საადი ამბობდა „კაცობრიობის მოდგმა – ერთადერთი ორგანიზმია, როცა ცხოვრება მის ერთ-ერთ ნაწილს დარტყმას აყენებს, სხეულის სხვა ნაწილებიც ტკივილს განიცდიან“. დღეს საქართველოს მრავალი ასეთი, მტკივნეული წერტილი აქვს. ამიტომ ჩვენი ვალია, საქმითა და სიტყვით უზრუნველყოთ სამართლიანობის გამარ-

ჯვება, სულიერად განწყობილნი სპეტაკი სახით წარვსდგეთ აღლაპის წინაშე, რათა მან ისმინოს ჩვენი ვედრება და მოგვცეს უკეთესი მომავალი.

სამწუხაროდ, ქართველი, არამუსლიმი საზოგადოების დიდ ნაწილში გავრცელებულია აზრი იმის შესახებ, რომ ისლამი არის საქართველოს მტერი და, შესაბამისად, ქართველი არ შეიძლება, იყოს მუსლიმი. თქვენი აზრით, რა უნდა გაკეთდეს ამ სტერეოტიპის დასაძლევად და, საერთოდ, რას ფიქრობთ ამ საკითხზე?

სამწუხაროდ, საკითხისადმი ასეთი მიდგომა წარსულის გადმონაშთია, ეს გასული საუკუნის ათეისტური პროპაგანდის ნაწილია. საქართველოს მტერი ისლამი კი არ ყოფილა, ცალკეული სახელმწიფოები იყვნენ და ეს კარგად იცის ქართული საზოგადოების პროგრესულმა ნაწილმა. დღეს წარსულს ჩაბარდა ასეთი მსჯელობები, ხალხი დღეს უფრო მეტად განათლებული და ცივილიზირებულია, წერა-კითხვის უცოდინარი ადამიანები არ გვყავს. ჩვენმა კონსტიტუციამ ხომ სინდისისა და რწმენის ფართო არჩევანი მისცა თითოეულ მოქალაქეს, ხალხი რელიგიათმცოდნეობას სიამოვნებით სწავლობს, დაიგმო რელიგიური თუ სხვა ნიშნით დამცირებისა და დისკრიმინაციის ფაქტები. XXI-ე საუკუნემ

რელიგიისა და აღმსარებლობის საფუძვლიანი და ფუნდამენტალური შესწავლა მოითხოვა. დღეს მუსლიმთა რიცხვი მსოფლიოში დაახლოებით ორი მილიარდია. მუსლიმური მეჩეთი სახელმწიფოსგან დამოუკიდებელია და მუსლიმანებიც ღვთისმსახურებით არიან დაკავებული. ეს მონაპოვარი დემოკრატიული ღირებულებაა და მას გაფრთხილება სჭირდება. ასე, რომ ქართველი შეიძლება იყოს მუსლიმი, მაგრამ ერისა და სამშობლოს მოღალატე - არავითარ შემთხვევაში. დღეს ცივილიზებული მსოფლიო დიდი ინტერესით ადევნებს თვალყურს დასავლეთში მიმდინარე პროცესებს. ამერიკის შეერთებული შტატების პრეზიდენტის ბარაკ ობამას გადაწყვეტილებამ, ქალაქ ნიუ-იორკში, მანჰეტენის მოედანზე, 2001 წლის 11 სექტემბრის ტერაქტის შედეგად დანგრეული ცათამბჯენების ადგილას მეჩეთისა და ისლამური ცენტრის აშენების შესახებ, საბოლოოდ დაუსვა წერტილი ამ კონკრეტულ შემთხვევაში მუსლიმების ტერორისტებთან გაიგივების მცდელობას.

აჭარის სასულიერო სამუფთო უზარმაზარ მნიშვნელობას ანიჭებს ყურანისა და შარიათის პრინციპებზე დამყარებულ რელიგიური ფასეულობების გავრცელებას, უარყოფს ყოველივე ცუდს

და რელიგიური თვალსაზრისით, მიუღებელს.

რა გეამაყებათ ბატონო ჯემალ, რა გახარებთ და რა გწყინთ?

მეტად უჩვეულო კითხვაა, თუმცა დაუფიქრებლად გიპასუხებთ, მიხარია, რომ ვარ ქართველი და მუსლიმი, სულიერების მხრივ, ჯანსაღი საზოგადოების ღირსეული წევრი, ჩემი ქვეყნის პატრიოტი და გულშემატკივარი. მახარებს, ჩემს სამშობლოში მიმდინარე აღმშენებლობითი პროცესები, მორწმუნეთა რიგების გაფართოება და ხალხის ბედნიერი ცხოვრება, მწყინს რელიგიურ ნიადაგზე მსოფლიოს სხვადასხვა კუთხეში გაჩაღებული კონფლიქტები, სისხლისღვრა და ომები.

რას გვეტყოდით რამაზნის თვის შესახებ, როგორ გაატარა ის მუსლიმმა მრევლმა და რა სამზადისი გაქვთ საბაირამოდ?

რამაზნის თვეს მუსლიმები დიდი სიხარულით ვხვდებით. ეს თვე ყველა სხვა თვისგან გამორჩეულია, მისი მადლი უსაზღვროა. ადამიანები რამაზანში განსაკუთრებულ ტოლერანტობასა და მოთმინებას იჩენენ, საჭმელ-სასმელის გარდა სხვა რამეებზეც ამბობენ უარს და ცუდს ერიდებიან. ისინი დროის უმეტეს ნაწილს ყურანის კითხვაში, ღოცვასა და სხვა ღვთისმსახურებებში ატარებენ. რამაზანი მუს-

ლიმებს კიდევ უფრო აახლოებს ერთმანეთთან, ისინი ამ თვეში განსაკუთრებულად მოკრძალებულნი არიან. მეჩეთებში, გარდა ხუთი დროის ნამაზისა, თარავსაც ვლოცულობთ, მლოცველები მოწყალებასა და ზეკათს გასცემენ, გამოირჩევიან ერთმანეთის მიმართ მეტი გულუხვობითა და სითბოთი. საბაირამოდ ჩვენ შემუშავებული გვაქვს პროგრამა, რომელიც მოქმედი მეჩეთების იმამებს წინასწარ ეგზავნებათ. ისეთი ღონისძიებები გვაქვს დაგეგმილი, რომ ამ დღეს ყველა გავახაროთ, ყველა ოჯახში საბაირამო სუფრა გაიშალოს და თითოეულმა მუსლიმმა ბაირამის სიკეთე და მადლი შეიგრძნოს; მივდივართ სასაფლაოებზე და მიცვალებულების სულების მოსახსენებლად ყურანს ვკითხულობთ. ერთი სიტყვით ბაირამი ყველასთვის სასიხარულო დღედ იქცევა,

დაბოლოს, რას უსურვებდით ჩვენი ჟურნალის მკითხველს?

მშვიდობას მთელ მსოფლიოში, მტკიცე რწმენას, სიხარულს, ამქვეყნიურ ბედნიერებასა და სიკეთის შემდეგ მარადიულ ნეტარებას, ალლაჰი ჰფარავდეს თითოეულ ქართველსა და სრულიად საქართველოს!

ამინ!

მიხეილ ბელაბი

YADIRIS

RAME

ომარ ქამაღაძე

ჩვენი გამჩენი ღმერთის – უზუნაესი ალლაჰისთვის ყველა თვესა და დღე-ღამეს თანაბარი მნიშვნელობა აქვს. მაგრამ, როგორც ვიცით მარხვის თვე უფრო მადლიანი და ძვირფასია. გარდა ამისა არსებობს განსაკუთრებით მადლიანი დღეები და ღამეები. ამათგან ერთ-ერთია ყადირის ღამე, რომელშიც წმინდა ყურანის გარდმოვლენა დაიწყო.

სიტყვა ყადირის ლექსიკური მნიშვნელობაა: კანონიერება, ღირსება, ძლიერება, სიდიადე დამოწონება.

ამ ღამის მადლიანობის გამოსახატავად ყურანის 97-ე სურაში ნათქვამია: „**უეჭველად, ჩვენ იგი (ყურანი) ყადირის ღამეს ზეგარდმოვაგვლინეთ. შენ იცი, რაა ღამე ყადირის? ყადირის ღამე ათას თვეზე უფრო ხეირიანია. ამ ღამეს, ღმერთის ნებართვით, ანგელოზები და სული (ჯებრაილი) ყოველგვარი საქმისთვის დედამიწაზე გარდმოვლენ. ეს ღამე ცისკრამდე სიკეთით სავსეა.** (სურა „ყადირი“, აიათ-

ბი 1-5)

სურა „დუჰან“-ში ნათქვამია: „**უეჭველად, ჩვენ იგი (ყურანი) ძვირფას ღამეში ზეგარდმოვაგვლინეთ.** (სურა „დუჰან“, აიათი 3). ამ აიათით ნათლად ჩანს, თუ როგორი ძვირფასი, ბარაქიანი, მნიშვნელოვანი და ღვთაებრივია ეს ღამე. სურ „ყადირ“-ის პირველ აიათიც ყურანის ამ ღამეში ზეგარდმოვლენის შესახებ მიუთითებს. სურ „ბაკარას“ 185-ე აიათი კი ყურანის მარხვის თვეში გარდმოვლენის შესახებ გვამცნობს. აქედან გამომდინარე აშკარაა, რომ ყადირის ღამე მარხვის თვეშია. მაგრამ ამ თვის თუ რომელი ღამე უნდა ჩაითვალოს ყადირის ღამედ, ამასთან დაკავშირებით სხვადასხვა ვერსიები არსებობს. წმინდა შუამავლის ჰადისის მიხედვით, რომელიც წმინდა აიშემ გადმოგვცა და რომელიც ბუხარისა და მუსლიმის კრებულებშია შესული, შუამავლი გამცნობს, რომ მას

ყადირის ღამე ათას თვეზე უფრო ხეირანია

ყურანის პირველი ტაეპი რამაზნის თვის 27-ე ღამეს ზეგარდმოველინა. ამიტომ ისლამის სწავლულთა უმრავლესობა ყადირის ღამედ, სწორედ, ამ თვის 27-ე ღამეს მიიჩნევს. ზოგიერთი კი, გამომდინარე იქიდან, რომ ყურანის ტაეპების ჩამობრძანება, გადმოცემის მიხედვით, მარხვის თვის ბოლო ათ დღე-ღამეში დაიწყო, ყადირის ღამედ აქედან ერთ-ერთს თვლის. ამ მოსაზრების მიხედვით თუ ვიმსჯელებთ, ამ ღამის დადგომის ზუსტი დრო ჩვენთვის უცნობია. ამიტომ ადამიანებმა ღვთისმსახურება არა მხოლოდ 27-ე ღამეს, არამედ, როგორც მთელი რამაზნის თვის, ასევე თავიანთი სიცოცხლის განმავლობაში უნდა შეასრულონ.

მუჰამმედ შუამავალი (საღლაღლაჰუ ალეიჰი ვე სელლეჰ) მარხვის თვის ბოლო ათ დღეს მესჯიდში განმარტოვდებოდა, დროის უმეტეს ნაწილს ღვთისმსახურებაში ატარებდა და ღმერთს პატიებას შესთხოვდა. ამიტომ მორწმუნეებმაც ყადირის ღამეს უფრო მეტი ღვთისმსახურება უნდა შეასრულონ და ღმერთსაც მეტად უნდა ევედრონ. ერთ დღეს წმინდა აიშემ შუამავალს ჰკითხა, თუ როგორ გაეტარებინა ყადირის ღამე, შუამავალმა კი მას ურჩია, რომ ღმერთისადმი ევედრება, გამუდმებით, შემდეგი სიტყვებით აღეველინა: „ღმერ-

თო! შენ მიმტევებელი ხარ, მიტევება გიყვარს, მე მომიტევე“. ყადირის ღამის დიდ მნიშვნელობასთან დაკავშირებით ერთ-ერთ ჰადისში ნათქვამია, რომ როდესაც მუჰამმედ შუამავალს (საღლაღლაჰუ ალეიჰი ვე სელლეჰ) თანამიმდევრებმა უთხრეს, გამომდინარე იქიდან, რომ შენამდე მოვლენილი შუამავლების მიმდევრები ჩვენთან შედარებით უფრო დიდხანს ცოცხლობდნენ, მათ უფრო მეტი მადლის მოპოვების საშუალება ჰქონდათო, ამაზე მუჰამმედ შუამავალმა (საღლაღლაჰუ ალეიჰი ვე სელლეჰ) მიუგო, ჩემს მიმდევრებს, იმათგან განსხვავებით ყადირის ღამე აქვთო. აქედან ნათლად ჩანს, რომ თუ ჩვენ ამ ძვირფას და ღვთაებრივ ღამეს ისე გავატარებთ, როგორც ამას ჩვენი უძვირფასესი შუამავალი გვასწავლის, ღმერთის კმაყოფილებისა და მადლის მოპოვების მეტი საშუალება გვექნება.

შუამავალი ყადირის ღამესთან დაკავშირებით ასე გვამცნობს: „ყადირის ღამე მარხვის თვის ბოლო ათ დღეში ეძებეთ.“ ამ ღამის სიმპტომებთან დაკავშირებით შუამავალი ასე გადმოგვცემს: „ყადირის ღამე პატიებისა და შებრალების, არც ძალიან ცხელი და არც ძალიან ცივი ღამეა. ყადირის ღამის წინა დილით მზის ამოსვლისას მისი სი-

წითლე უფრო სუსტი იქნება.”

წმინდა შუამავალი ასევე ბრძანებს:

„იმ ადამიანს, რომელიც ყადირის ღამის ღირსებას დაიჯერებს და საფასურს ღმერთისგან დაელოდება, წარსული ცოდვები მიეტევება.“

ამ ძვირფას ღამეს:

- უძვირფასესი წიგნი ყურანი ქერიმი,

- პატივსაცემი ანგელოზის მეშვეობით,

- ღირსეული მიმდევრების,

- ღირსეულ და უძვირფასეს შუამავალ მუჰამედს (სალაღლაჰუ ალეიჰი ვე სელლეჰ) გარდმოეღვინა.

ჩვენც რამაზნის თვის ბოლო ათი დღე სათანადოდ უნდა შე-

ვაფასოთ, ყადირის ღამეში უზენაესი ალლაჰის კმაყოფილების მოპოვებას უნდა ვეცადოთ და ეს ღამე მეჩეთებში ქადაგების მოსმენით, ყურანის კითხვით, ღმერთისადმი ვედრებით, ნამაზის ღოცვით, წმინდა შუამავლისადმი საღათი საღამის წარმოთქმით უნდა გავატაროთ; ალლაჰს ცოდვების მიტევება ვთხოვოთ და ხშირად ეს ვედრება წარმოთქვათ:

„ალლაჰუმმე ინნეჟე ლაფუვეჟუნ თუხიბბულ ლეფვე ფელფუ ლენნი,“ რაც ნიშნავს: „ღმერთო! შენ მიმტევებელი ხარ, მიტევება გიყვარს, მეც მომიტევე.“

EROVNU

IDENTOBAZE!

თემურ ბორბაძე

ისლამი არის უზენაესი ალლაჰის მიერ გარდმოვლენილი და მისი წმინდა შუამავლის (საღლაღლაჰუ ალეიჰი ვე სელლეჰე) ნაქადაგები რელიგია, რომელიც, ჩემი აზრით, მთელი კაცობრიობისათვის ერთადერთი სულიერი საზრდოა. იგი ადამიანს მისი ყველა თვისებისა და ხასიათის სრულყოფაში და განკითხვის დღეს გამჩენ ღმერთთან პირნათლად წარსდგომაში ეხმარება. ღმერთისკენ მიმავალი გზების ამო ძიება ადამიანთა სულიერი მდგომარეობის პერმანენტულ დეგრადაციას იწვევს რაც, თავის მხრივ, ყველაზე არასახარბიელო კუთხით, ადამიანთა მატერიალურ ცხოვრებაზეც აისახება, მოკლედ, რომ ვთქვათ ცხოვრებაზე ხელჩაქნეული ურწმუნო ადამიანი იქით წავა, საითკენაც მას სატანა მიუთითებს.

დაბადებიდან მუსლიმი ვარ, მაგრამ, როდესაც ცოტა წამოვიზარდე და საზოგადოებაში ჩემი ადგილის ძებნა დავიწყე, როგორც მუსლიმს, ამაში, უპირველეს ყოვლისა, ის გა-

რემოება მიშლიდა ხელს, რომ საუკუნეების განმავლობაში, თანდათანობით და მიზანმიმართულად, ქართველ ხალხში ინერგებოდა მცდარი აზრი იმის შესახებ, რომ ისლამი არის ქართული სახელმწიფოსა და ქართველი ერის მტერი. მავანთ ძალიან უნდოდათ, რომ ამ, ძირშივე მცდარი, უსაფუძვლო და აბსურდული მტკიცებით ჩვენში ისლამის, როგორც რელიგიის, გაცნობის სურვილიც კი ჩაეკლათ და თავიანთი მერკანტილური და ისლამის დისკრიმინაციისაკენ მიმართული ზრახვები რეალობად ექციათ. ამ მიზნის განხორციელებაში მათ ისიც უწყობდათ ხელს, რომ ისლამის აღმსარებელი სახელმწიფოები, თავიანთი პოლიტიკური ამბიციებიდან გამომდინარე, საუკუნეების მანძილზე საქართველოს დაპყრობასა და სრულ ანექსიას ცდილობდნენ. მაგრამ გონიერ ადამიანს ანუ „ჰომო საპიენსს“, აუცილებლად, დაებადება კითხვა, თუ ჩვენ ეს სახელმწიფოები გვებრძოდა, რა შუაშია აქ ისლამი?

რადგან, ამავე ლოგიკით, თუ გავითვალისწინებთ იმ უბედურებებს, რაც ბოლო, თითქმის, 250 წლის მანძილზე საქართველოში რუსეთმა დაატრიალა, ჩვენი მტერი მართმადიდებლური რელიგიაც უნდა იყოს. ეს კი, ამ კონტექსტში, ისეთი აბსურდია, რომლის მსგავსაც ადამიანი ძნელად იპოვის.

ასე, სულ რაღაც, ერთი ხელის მოსმით და ყოველგვარი ზედმეტი ძალისხმევის გარეშე შეიძლება იმის დამტკიცება, რომ ისლამი, არც თავისი არსით და არც ისტორიული რეალობიდან გამომდინარე, ქართული სახელმწიფოს მტერი არასოდეს ყოფილა და არც იქნება.

იგივე მავანნი დიდი ხანი ჩაგვიჩიჩინებდნენ, რომ ისლამის მიღებით ეროვნულ მეობას დავკარგავდით და სპარსელებსა თუ ოსმალებში ავითქვიფებოდით. მე, უბრალო ხულოელიც კი, კარგად ვხდებოდი, რომ ეს არგუმენტი არამუსლიმი მოსახლეობის თვალის ახვევისა და მუსლიმების ისლამისგან ჩამოშორების მიზნით იყო შეთითხნილი. ალბათ გონიერი ადამიანი მაშინვე მოიყვანს, მრავალი, ჩვენზე პატარა, ერის (მაგ. ჩეჩნებისა და დაღესტნელების) ან თუნდაც ჩვენი-ანუ მუსლიმი ქართველების-მაგალითს, რომლებსაც ისლამის მიღებამ ეროვნული თვითმყოფადობა ვერ დაუკარგა, არამედ უფრო გაუათქეცა და განუმტკიცა. და თუ მაინც, რომელიმე რელიგიისადმი კუთვნილებამ უნდა განსაზღვროს ჩვენი ეროვნული იდენტობა და ყოფნა-არყოფნის ბედი, მაშინ, როგორც ერი, არსებობის

ღირსნიც კი არა ეყოფილვართ. და კიდევ ერთი, ჩვენი გამჩენი ღმერთი, უზენაესი ალლაჰი, არც ერთ ერს ანიჭებს უპირატესობას (თვით იმ არაბების ჩათვლით, რომელთა ენაზეც წმინდა წიგნი-ყურანი ზეგარდმოაგლინა), მან მთელი სამყარო მისი მრავალფეროვნებით შექმნა, ამიტომ ისლამის მიხედვით, სხვა ერების განადგურებისა და ასიმილირების მოსურნე, ამქვეყნიურ ცხოვრებაში თუ არა, განკითხვის დღეს, მკაცრად და უმაგალითოდ დაისჯება. ისლამი კატეგორიულად კრძალავს, ძალდატანებით ვინმეზე ამ რელიგიის თავზე მოხვევას. ასეც რომ არ იყოს, თეორიულადაც კი შეუძლებელია, კაცი ჯერ ძალით გაამუსლიმანო, ხოლო შემდეგ ასევე იძულების წესით მას ყოველდღე, დღეში ხუთჯერ, ნამაზი აღოცვინო, სხვა დანარჩენი ღვთისმსახურების შესრულებას რომ თავი დაეხანებოთ.

გამომდინარე იქიდან, რომ რწმენა ინდივიდუალურია და იგი მხოლოდ ადამიანის გულშია, თეორიულადაც და თეოლოგიურადაც შეუძლებელია ადამიანის ძალით რომელიმე რჯულზე მოქცევა. ერთი, ჩვეულებრივი მოკვდავი ვერასდროს გაიგებს, თუ რა ხდება მეორის გულში, გამომდინარე აქედან, არავის გააჩნია იმის შესაძლებლობა, რომ ვინმეს გულზე რაიმე ზემოქმედება მოახდინოს, მას ძალით რწმენა შთაუწეროს და რომელიმე სარწმუნოებაზე მოაქციოს.

ISLAMI DA SAQARTVELO

ლევან ბურბენიძე

ისლამი საქართველოში და, კერძოდ, მის აღმოსავლეთ ნაწილში არაბებმა შემოიტანეს. იგი, როგორც რელიგია, VII საუკუნის 20-იან წლებში არაბეთის ნახევარკუნძულზე ჩამოყალიბდა. მუჰამედ შუამავალს (სალღალღაჰუ ალეიჰი ვე სელლეჰ) ჩვ.წ. 612 წელს, 40 წლის ასაკში, გაბრიელ მთავარანგელოზის მეშვეობით პირველი ზეშთაგონება გარდმოეცა. ეს იყო ის, რაც სხვა შუამავლებსაც ებრძანათ. ამის შესახებ უდიდესი ალლაჰი ასე ბრძანებს:

„უთხარი: ვირწმუნეთ ალლაჰი და ის, რაც ჩვენზეა გარდმოვლენილი, რაც გარდმოეცა იბრაჰიმს, ისმაილს, ისჰაკს, იაყუბს და (მათ) შთამომავალთ, რაც ებოძა მუსას, ისას და (სხვა) შუამავლებს დე-

თისგან. არ განვასხვავებთ მათგან არცერთს და მისი (ალლაჰის) მორჩილნი (მუსლიმნი) ვართ.“ (სურა „ალი იმრან“, აიათი 84)

ისლამის, როგორც რელიგიის, მთავარი პრინციპები და ფასეულობები, წმინდა ყურანშია მოცემული. ისლამი მთელ მსოფლიოში, მცირე დროში გავრცელდა. ეს მისია მუჰამედ შუამავლის (სალღალღაჰუ ალეიჰი ვე სელლეჰ) მოწაფეებმა და მიმდევრებმა უმეტეს წილად კი ხალიფებმა იკისრეს და ამ საქმეში დიდ წარმატებასაც მიაღწიეს. ეს რელიგია მალე გახდა დომინანტი არაბეთის ნახევარკუნძულზე და მის ფარგლებს გარეთაც; აზიისა თუ აფრიკის მრავალ ქვეყანაში, აგრეთვე კავკასიის დიდ ნაწილში. წმინდა ომარის მმართველობის პერიოდში

არაბეთმა მიიერთა სირია, ერაყი, პალესტინა, ეგვიპტე, ირანი და, აქედან გამომდინარე ისლამის გზა ამიერკავკასიისკენაც გაიხსნა.

მუსლიმების ასეთი დიდი და სწრაფი წარმატება აიხსნებოდა არა მარტო არაბული ლაშქრის წინეული ორგანიზაციით, არამედ მათი შემწყნარებლური სარწმუნოებრივი პოლიტიკითა და მარტივი და, შედარებით, მსუბუქი საგადასახადო სისტემის შემოღებით. ყოველივე ამან დიდად შეუწყო ხელი მუსლიმების გამარჯვებას ბიზანტიის იმპერიის ცენტრალური რაიონებისაგან ეთნიკურად და სარწმუნოებრივად განსხვავებულ აღმოსავლეთის პროვინციებში. წყაროებში აღნიშნულია, რომ სირია-პალესტინის ბერები და სხვა მორწმუნენი მასობრივად ტოვებდნენ თავიანთ მონასტრებს და უერთდებოდნენ მუსლიმებს. ამის შემდეგ გასაკვირი არ არის, რომ ამ ქვეყნების ბევრი ქალაქის კარი უბრძოლველად იხსნებოდა მუსლიმების წინაშე. 640 წელს არაბთა რაზმები სომხეთში გამოიხსნენ და ამ ქვეყნის დედაქალაქი დვინი დაიპყრეს. 642-643 წლებში არაბები უკვე ქართლსაც მოადგნენ. 50-იანი წლებიდან არაბებმა აქ უკვე, შედარებით, მკვიდრად მოიკიდეს ფეხი. 654 წ. არაბებმა სომხეთში სასტიკად დაამარცხეს ბიზანტიელების სარდალი მავრიანოსი, რომელმაც თავს ქართლში გაქცევით უშველა. არაბები გაქცეულ მტერს კვალდაკვალ დაედევნენ და ქართლის საზღვრებში შემოვიდნენ. ქართლის ერისმთავარმა, რომელიც პატრიკიოსის ტიტულს ატარებდა, წინააღმ-

დეგობის გაწევა მიზანშეუწონლად ჩათვალა, არაბებს საჩუქრებით თავისი ელჩი მიაგება და მათგან ზავი და მშვიდობა ითხოვა, მან სასურველად მიიჩნია მიეღო არაბთაგან ის გარანტიები, რასაც ისინი ნებით დამორჩილებულ ხალხებს აძლევდნენ. ერისმთავრის ეს დიპლომატიური ნაბიჯი ორივე მხარის, როგორც მოსულთა ასევე დამხვდურთა, ძალის საღი შეფასების შედეგი იყო. არაბთა სარდალი ჰაბიბ იბნ-მასლამა კმაყოფილი დარჩა ერისმთავრის ამ საქციელით, მირთმეული საჩუქრები მომავალი ხარკის ანგარიშში ჩათვალა და ქართველთა მოციქულს თბილისში თავისი კაცი გააყოლა, – „გიგზავნით აბდურაჰმანს ჯაზის ძეს სულამიელს, ჩვენ საუკეთესო სჯულის მეცნიერთა და ყურანის მკითხველთაგანს“, რომელსაც წერილი და შეუვალობის წიგნი გაატანა. შემდეგ ჰაბიბი თვითონაც შემოვიდა თბილისში და პირადად დაუმტკიცა მოსახლეობას ზავისა და შეუვალობის ის ცნობილი დოკუმენტი, რომელიც „დაცვის სიგელის“ სახელითაა ცნობილი. ამ დოკუმენტით, რომლის შინაარსი IX საუკუნის ცნობილი არაბი ისტორიკოსების ბაღადორისა და ტაბარის თხზულებებში შემოგვინახა, განისაზღვრა ორივე მხარის უფლება-მოვალეობანი. სიგელი, კომლის თავზე თითო დინარის ოდენობით ჯიზიის გადახდის პირობით, ქართველთა პიროვნულ და სარწმუნოებრივ ხელშეუხებლობას უზრუნველყოფდა. აქვე იყო შენიშვნა, რომ ქართველები, ჯიზიას შემსუბუქების მიზნით, კომლებს არ გააერთიანებდნენ, ხოლო არაბები

გადასახადის გაზრდის მიზნით მათ არ გაყოფდნენ. აღნიშნული ხელშეკრულებით ქართლის მოსახლეობა ვალდებული იყო, არაბებს მტრების წინააღმდეგ რჩევითა და საქმით დაეხმარებოდა, ე.ი. სამხედრო ბეგარა იკისრა; შეეფარა და დახმარება აღმოეჩინა, ჯარს ჩამორჩენილ მუსლიმისთვის, ბინითა თუ საკვებით და შესაძლებლობის შემთხვევაში, მიეცილებინა იგი მართმოწმუნეთა უახლოეს რაზმამდე. მას, ვინც ისლამს მიიღებდა, თავიანთ ძმად აღიარებდნენ და ჯიზიისგან (გადასახადი) ათავისუფლებდნენ. ქართლის მოსახლეობა ვალდებული იყო კეთილმორწმუნისადმი სტუმართმოყვარეობა და პატივისცემა გამოეჩინა. „დაცვის სიგელი“ ითვალისწინებდა ერთ საინტერესო გარემოებას: არაბები ვალდებულებას კისრულობდნენ, საერთო მტრის წინააღმდეგ ქართველებისთვის დახმარება გაეწიათ, მაგრამ, თუ არაბების მოუცდელობის გამო, ქართველები მტერს დაემორჩილებოდნენ, ეს მათ დანაშაულში არ ჩაეთვლებოდათ.

თუ მოსახლეობა ასეთ მარტივ პირობებს მიიღებდა და შეასრულებდა, არაბები მას უსაფრთხოების, ქონების, სარწმუნოების, ეკლესიების ხელშეუხებლობისა და დაცვის გარანტიას აძლევდნენ. გასათვალისწინებელია ისიც, რომ მომხდურნი, სრულიად, არ ერეოდნენ ქვეყნის საშინაო საქმეებში. ასევე უნდა აღინიშნოს, ის გარემოება, რომ არაბები თავიანთი ლაშქრობების დროს გამოირჩეოდნენ სჯულთშემწყნარებლობით, ცეცხლითა და მახვილით

არ ცდილობდნენ ისლამის გავრცელებას. უზენაესი ალლაჰიც ხომ ყურანში ამას ბრძანებს:

„სარწმუნოებაში იძულება არ არის, გზა ჭეშმარიტებისა ნათლადაა გარჩეული ცდომილებისაგან...“
(სურა ბაყარა, აიათი 256)

თბილისში იყო ისლამის სჯულის მცოდნე-ყადი. ეს თანამდებობა XII-XIII საუკუნეებში ქართულ წყაროებშია დადასტურებული. მაგრამ შეჭველია, რომ იგი გაჩნდა მაშინ, როცა თბილისში ჩნდება მუსლიმი მოსახლეობა.

VIII საუკუნის განმავლობაში თბილისში ისლამის მიღება რიცხვი საკმაოდ გაიზარდა. ამ დროს არსებობდა რესის თანამდებობა. რომელიც ამირას კარზე ქალაქის მუსლიმი მოსახლეობის წარმომადგენელი იყო. მათ ჰქონდათ სამლოცველოები და მედრესეები. სამწუხაროდ, მათი ნაშთები თბილისში არ შემორჩენილა, თუმცა მათი არსებობის ფაქტი უდავოა.

საქართველოში დავით აღმაშენებლისა და თამარის ეპოქაში შეიქმნა შესანიშნავი სიტუაცია იმისთვის, რომ დამკვიდრებულიყო ნამდვილი რელიგიური ტოლერანტობა და შუა საუკუნეებში საქართველო იქცა იმდროინდელ მსოფლიოში ერთადერთ ქვეყნად, სადაც რელიგიური შეხედულებებისათვის ადამიანებს არ სდევნიდნენ. ამის ნათელი მაგალითია საქართველოში იმ მუსლიმური თემების არსებობა, რომელთა ცენტრი იყო თბილისი. აქ თავისუფლად ვითარდებოდა ისლამური მწერლობა და ღვთისმეტყველება; რაც მთა-

ვარია, ამ პერიოდში დაპირისპირება ისლამსა და ქრისტიანობას შორის ატარებდა პოლემიკურ ხასიათს. აგრეთვე მუსლიმებს უფლება ჰქონდათ, თავისუფლად ელოცათ თავიანთ სამლოცველოებში. ქრისტიანებს კი აეკრძალათ მუსლიმანთა უბნებში ღორის დაკვლა. მუსლიმები სარგებლობდნენ რა თავიანთი უფლებებით, მართავდნენ ისეთ რელიგიურ დღესასწაულებს, როგორიცაა რამაზანის ბაირამი, ყურბან ბაირამი და სხვ.

მაგალითად, ცნობილია ისიც, რომ დავით აღმაშენებელი პარასკევობით მეჩეთში დადიოდა. იგი აფასებდა აღმოსავლურ პოეზიას და ლიტერატურას. როგორც აკად. ივ. ჯავახიშვილი აღნიშნავს, „დავით აღმაშენებლის იმ დროისათვის გასაოცარი და მრავალმხრივი განათლება, იმითაც კარგად მტკიცდება, რომ, არაბი ისტორიკოსის იბნ ალ-ჯაუზის მტკიცებით, მას სუფიებისა და პოეტებისათვის თავშესაფარი აუგია. ხშირად ქონებრივადაც დახმარება გაუწევია და სადღესასწაულო მეჯლისებსაც უმართავდა.“ [84.4. გვ. 217].

დავით აღმაშენებლისა და თამარ მეფის ეპოქაში თბილისი იქცა ისლამის რელიგიურ და კულტურულ ცენტრად. აქ თავშესაფარს ჰპოვებდნენ სუფიები, დერვიშები, სხვადასხვა ქვეყნიდან ჩამოსული მუსლიმი პო-

ეტები, მეცნიერები, სასულიერო პირები. საქართველოს სამეფო კარი მფარველობას უწევდა საქართველოში მცხოვრებ მუსლიმან სასულიერო და ინტელექტუალურ ზედა ფენას, რასაც თვითონ მუსლიმი მეცნიერები და თვითმხილველები გადმოგვცემენ. თავისუფლად ვითარდებოდა ისლამური ღვთისმეტყველებაც.

ამავე ეპოქაში გაძლიერდა კულტურული კონტაქტები ისლამურ სამყაროსთან. ქართული, საერო ლიტერატურის წარმომადგენლები კარგად იცნობდნენ ისლამურ ქვეყნებში შექმნილ ლიტერატურულ ძეგლებს, განსაკუთრებული, მჭიდრო კონტაქტი ჰქონდათ სპარსელებთან. ისლამის ცოდნა გამჟღავნებულია მათ ნაწარმოებებშიც. ამ პერიოდისა და საერთოდ ქართული პოეზიის, უმთავრესი და უმნიშვნელოვანესი ძეგლია შოთა რუსთაველის „ვეფხისტყაოსანი“. ქართულ პოემაში ნათლად სჩანს ისლამის ძირითადი ღოგმატების ბრწყინვალე ცოდნა.

*ჰე, ღმერთო ერთო, შენ შეჰქმენ
სახე ყოვლისა ტანისა,*

*შენ დამიფარე, ძლევა მეც და-
თრგუნვად მე სატანისა!*

*მომეც მიჯნურთა სურვილი,
სიკიბდე გასატანისა,*

*ცოდვათა შემსუბუქება, მუნ თანა
წასატანისა.*

გაგრძელება შემდეგ ნომერში.

ჰე, ღმერთო ერთო, შენ შეჰქმენ სახე ყოვლისა ტანისა,

შენ დამიფარე, ძლევა მეც დათრგუნვად მე სატანისა!

მომეც მიჯნურთა სურვილი, სიკიბდე გასატანისა,

ცოდვათა შემსუბუქება, მუნ თანა წასატანისა.

რუსთაველი

ROSTOM BAGRATIONI

MUSEUM,

QARTVELI MEFE

ბიოგრაფიული მუზეუმი

თითქმის 8 საუკუნის მანძილზე დაწყებული მე-10 საუკუნიდან 1801 წლამდე, როდესაც რუსეთის იმპერიამ ჯერ აღმოსავლეთ, ხოლო შემდეგ დასავლეთ საქართველოს ოკუპაცია და ანექსია მოახდინა—ჩვენ ქვეყნის ბაგრატიონთა დინასტიის მეფეები მართავდნენ. აქედან 1632-1745 წლებში ისტორიული კატაკლიზმების შედეგად ცალკეულ სამეფოებად და სამთავროებად დაქუცმაცებული და დაშლილი, ერთ დროს ძლიერი და გაერთიანებული საქართველოს, ყველაზე დიდ ნაწილს—ჯერ ქართლის, ხოლო შემდეგ ქართლ-კახეთის გაერთიანებულ სამეფოს განაგებდნენ მუსულმანი ქართველი მეფეები, რომელთა უფლებამოსილებებს სპარსეთის (დღევანდელი ირანის) შაჰები ამტკიცებდნენ. საქმე ისაა, რომ იმ პერიოდში მნიშვნელოვნად გაძლიერებულ და მთელ აზიასა და ევროპის სამხრეთ ნაწილში (ბალკან-

ეთის ნახევარკუნძულზე) გაბატონებულ სპარსეთისა და ოსმალეთის იმპერიებს საქართველოს სამივე სამეფო თავისი გავლენის სფეროებად ჰქონდათ გადანაწილებული, ამასთან დასავლეთ საქართველოს (იმერეთის სამეფოს) ოსმალეთი ისაკუთრებდა, ხოლო აღმოსავლეთს (ქართლისა და კახეთის) სამეფოებზე პრეტენზიას სპარსეთი აცხადებდა, უცხოელი დამპყრობლების წინააღმდეგ განსაკუთრებით სისხლისმღვრელი ბრძოლები საქართველოს აღმოსავლეთ ნაწილში მიმდინარეობდა, საკმარისია გავიხსენოთ, რომ მხოლოდ 1625 წელს მარტყოფისა და მარაბდის ომებმა, რომლებშიც ქართველები სპარსეთის მრისხანე და პრაქტიკულად დაუმარცხებელი მმართველის შაჰ-აბას I-ის ჯარებს ებრძოდნენ, (თბილისთან ახლოს მდებარე, სოფელ მარტყოფთან ქართველებმა გაიმარჯვეს, ხოლო

მარაბდასთან დამარცხდნენ) ჩვენი ქვეყნის ამ ნაწილს აოხრებისა და ადამიანური რესურსის განადგურების მეტი არაფერი მოუტანა, მანამდე 1614-1624 წლებში სპარსეთში გადახვეწილი, გიორგი სააკაძის მეთაურობით შაჰ აბასის ჯარებმა პრაქტიკულად სრულიად გააპარტახეს კახეთი და თითქმის სამასი ათასი ქართველი ფერეიდანში გადაასახლეს. ამას თან დაერთო საქართველოში დაბრუნებული იგივე გიორგი სააკაძისა და კახეთის მეფე თეიმურაზის მომხრეებს შორის 1626 წელს ბაზალეთის ტბასთან მომხდარი ქართველთა შორის ყველაზე სისხლიანი დაპირისპირება-სამოქალაქო ომი, რომელმაც, ისედაც დაუძლურებული, ქვეყანა პრაქტიკულად უფსკრულის პირამდე მიიყვანა, ქართლის ხელახალი აღორძინება სწორედ 1832 წლიდან დაიწყო, როდესაც მის ტახტზე ავიდა, მუსულმანი მეფე, როსტომ ბაგრატიონი. მას ისლამის რჯული სპარსეთში შაჰ აბასის კარზე ჰქონდა მიღებული და ქართლში გამეფებამდე მთელი სპარსეთის, იმ დროინდელ ძლევამოსილ, იმპერიაში მეორე კაცად ეწვიცე კოროლად ითვლებოდა (გამეფებამდე მისი სახელი იყო ხოსრომირზა, ხოლო ისლამის მიღებამდე ქაიხოსრო ბაგრატიონი). საკმარისია აღინიშნოს, რომ შაჰ აბას პირველმა სიკვდილის წინ სპარსეთის ახალი მონარქის, თავისი შვილიშვილის, შაჰ-სეფის ტახტზე აყვანა სწორედ მას დაავალა. ხოლო ეს უკანასკნელი როსტომს ყველა, ოფიციალურ დო-

კუმენტში ასე მოიხსენიებდა “ჩემი ძმა ქართლის ვალი როსტომი”, საქართველოში წამოსვლამდე, თავად შაჰ სეფიმ დაარქვა მას სიმამაცისა და გმირობისათვის სპარსული სიტყვიერების ყველაზე დიდი გმირის-როსტომის სახელი. და მიუხედავად იმისა, რომ სპარსთა მიერ დანიშნულ მეფედ ითვლებოდა, ამას ხელი არ შეუშლია მისთვის, მეფობის 26 წლის მანძილზე, როგორც შიდა, ასევე გარე მტრებთან ბრძოლაში მანამდე დაჩაჩანაკებული ჯერ ქართლი, ხოლო შემდეგ გაერთიანებული ქართლ-კახეთი პოლიტიკურად და ეკონომიკურად კავკასიაში ერთ-ერთ ყველაზე ძლიერ სამეფოდ ექცია. უდიდესი ქართველი ისტორიკოსი ივანე ჯავახიშვილი წერდა: „მისი საქმიანობა გამოირჩეოდა დიდი ენერგიულობით, გონიერებითა და ტაქტით. საერთოდ, როსტომი ჭკვიანი, ნიჭიერი და მამაცი კაცი ყოფილა.“ (ივანე ჯავახიშვილი „საქართველოს ისტორიის ნარკვევები“ ტომი IV).

ისლამის აღმსარებელი მეფე, როსტომი, თავისი წინამორბედებისაგან განსხვავებით ჭკვიანი, უაღრესად წინდახედული და ფრთხილი, დიპლომატი მმართველი იყო, მან კარგად იცოდა, რომ სპარსეთის, იმ დროს მსოფლიოში ერთ-ერთ უძლიერესს, იმპერიას ძალით ვერაფერს დაუპირისპირებდა, ამიტომ მტრების გულის მოგებით, მათივე ნდობას იმსახურებდა და ამავე დროს საქართველოს ქართულად განაგებდა. ამას ადასტურებს პრაქტიკულად ყველა ქართული ისტო-

რიული წყარო. მაგალითად გამოჩენილი ქართველი ისტორიკოსი და მწერალი ლევან სანიკიძე მის შესახებ ამბობს:

„მაშ, ქართლის ტახტზე ზის როსტომ მეფე (1832-1856)

ზის და განაგებს „ქართულად“

ქართული ენით და სიტყვიერებით

ქართული წესით და ადათით

ქართული მიწათსაკუთრებით და მიწათმეურნეობით

ქართული ხელოსნობით და ხელოვნებით

ქართული სულითა და ქართული გულით”

(ლევან სანიკიძე „უქარქაშო ხმლები“)

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, როსტომ მეფე, რომელიც ამავე დროს ერანის ყულარადასად (ყულის ჯარის-გურჯების გვარდია-უმაღლესი სარდალი) და ისპაჰანის ტარულად (მაშინდელი სპარსეთის დედაქალაქის მმართველი, ანუ მერი) ითვლებოდა (მისი საქართველოში მეფობის დროს ამ მოვალეობებს როსტომის დანიშნული ხალხი ასრულებდა), შაჰ აბას II-ის კარზე ერთ-ერთ ყველაზე გავლენიან ფიგურა იყო, ლევან სანიკიძე აღნიშნავდა როსტომ მეფეზე დაბეჭდვით ამბობდნენ: „იგი-ვითარცა ქართლის მეფე, ერანის ყულარადასი და ისპაჰანის ტარულად-„განუყოფლად“ განაგებს ქართლსაც და სპარსეთსაც“. (ლევან სანიკიძე „უქარქაშო ხმლები“)

როსტომ მეფის დროს შეწყდა ქართლში სპარსელთა თარეში, იგი სამეფოდან აძევებდა (მხოლოდ

აძევებდა!?) მის წინააღმდეგ მრავალჯერ შეთქმულების მომწყობ, ერთმანეთის მოშუღარ და სამშობლოს მოღალატე თავადებს და მათ ადგილზე პატრიოტ მამულიშვილებს აწინაურებდა, მან არაერთხელ, მშვიდობიანი გზით, აღკვეთა კახეთის მეფე თეიმურაზ პირველის ვერაგული ინტრიგები მიმართული ქართლის ტახტის დასაუფლებლად და უფრო მეტიც, როდესაც შაჰ-აბას II-ემ თეიმურაზის კახეთიდან განდევნისა და მის ნაცვლად მუსლიმი მოხელის დანიშვნის მიზნით კახეთში დიდი ლაშქარი გამოაგზავნა, როსტომ მეფე წინ დახვდა მათ, მოხელეცა და ლაშქარიც ხმისამოუღებლად უკან გააბრუნა და კახეთიც თეიმურაზს, ქრისტიან მეფეს დაუტოვა. (სწორედ მაშინ ალაპარაკდნენ იმაზე, რომ როსტომის გავლენა შაჰ-აბას II-ზე განუზომელი იყო) მაგრამ ბოლოსდაბოლოს ასეთი გზით რომ ვერაფერს გახდა, აიძულა კახეთის მეფე რუსეთში გადახვეწილიყო, ეს სამეფოც სამართავად თვითონ ჩაიბარა და ქართლ-კახეთი გააერთიანა.

როსტომ მეფე ხელს უწყობდა შინა და გარე ომებით, თითქმის, გაპარტახებული ვაჭრობის, ხელოსნობისა და საერთოდ მეწარმეობის განვითარებას და ამით სტიმულს აძლევდა ეკონომიკის აღმავლობას, მას გაჰყავდა გზები, წყალსადენები, სარწყავი არხები, აგებდა ხიდებს, წისქვილებს, სავაჭრო ქარვასლებს, საფოსტო და სამიმოსვლო სადგურებსა და სასტუმროებს. ერთი სიტყვით ჯერ ქართლი, ხოლო თეიმურაზის რუსეთში გაქცევის შემდეგ

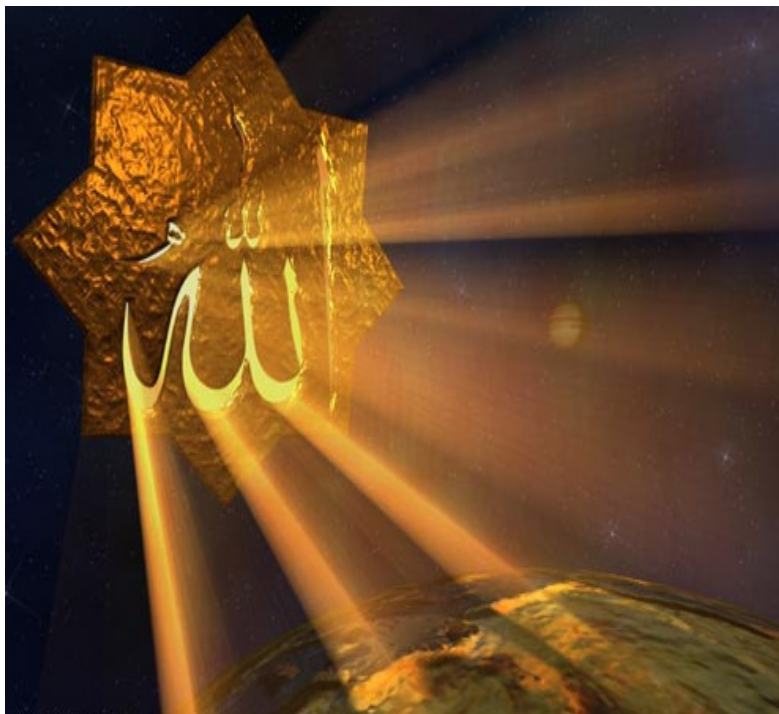
კახეთიც, თავისი მმართველობის პერიოდში, აყვავებულ მხარეებად გადააქცია. ამ დროს საქართველოს ამ ნაწილს ჰქონდა დამოუკიდებლობისა და სუვერენიტეტის ისეთი ხარისხი, რომელიც, როგორც რუსეთის, ასევე კომუნისტურ იმპერიებში ყოფნის დროს, არც კი დაესიზმრებოდა.

როსტომ მეფე აშენებდა როგორც მეჩეთებს, ასევე ეკლესიებს, პატივს სცემდა სხვა რჯულის აღმსარებლებს და არასდროს უცდია მათი შევიწროება. უფრო მეტიც, თვითონ, ღრმა მორწმუნე მუსლიმს, ცოლად ჰყავდა ქრისტიანი ქალი მარიამი. დიდი ქართველი ისტორიკოსი, აკადემიკოსი ნ. ბერძენიშვილი წერდა: „როსტომმა სწორედ იმით გაიმარჯვა, რომ ქართველობას შეურიგებული ბრძოლა არ გამოუცხადა. როსტომის ღონისძიებები ქართულ საზოგადოებრივსა და სამეურნეო წყობას არ შეხებია... არც ქრისტიანობა განიცდიდა მის დროს ქართლში აშკარა დევნას.“ (ნ. ბერძენიშვილი „საქართველოს ისტორია“ ს. ჯანაშიას რედაქციით).

იგი გაერთიანებული საქართველოს მეფეების, დავით აღმაშენებლის, თამარისა და გიორგი ბრწყინვალის, შემდეგ იყო ყველაზე გამორჩეული მეფე საქართველოს ისტორიაში. მიუხედავად იმისა, რომ მის დიდ ღვაწლსა და დამსახურებას ქვეყნის წინაშე ყველა, ჩვენი ისტორიკოსი ერთხმად აღიარებს, გასაგები მიზეზების გამო, როსტომ მეფის პიროვნების ღირსეული და სრულიად დამსახურებული ადგილი საქართველოს ისტორიაში მაინც არ არის საკადრისად გამოკვეთილი.

ქართლის მუსილში მეფის როსტომის მთელი მოღვაწეობა იმას ამტკიცებს, რომ ჩვენმა გამჩენმა ღმერთმა, ალლაჰმა ისლამი გარდმოავლინა და ჩვენი ძვირფასი შუამავლის (საღლაღლაჰუ ალეიჰი ვე სელლეჰ) მეშვეობით უქადაგა არა რომელიმე კონკრეტულ ერს (ან ერებს), არამედ მთელ კაცობრიობას და, გამომდინარე აქედან, ისლამის აღიარება, არცერთ შემთხვევაში, არ იწვევს, რომელიმე, თუნდაც ჩვენისთანა, პატარა ერის მიერ ეროვნული იდენტურობის დაკარგვას.

როსტომ მეფე 67 წლის ასაკში გამეფდა, იმეფა 26 წელი და გარდაიცვალა 93 წლისა. ორდღიანი “ქართული ტირილის” შემდეგ წაასვენეს სპარსეთში და დაკრძალეს ყუმში, შაჰ-აბასის გვერდით (ასეთი, ანუ სპარსელთა უდიდესი და უსაყვარლესი მონარქის შაჰ-აბასის გვერდით დასაფლავების, პატივი ცოტა ვინმეს თუ რგებია).

ჰიდაიეთი

ბელა ბოზიტიძე

ჰიდაიეთი-ეს არის რწმენის ჭეშმარიტებაში ჩაწვდომა. ამის უნარს ჩვენი გამჩენი ღმერთი-აღლაჰი მხოლოდ იმ ადამიანს უბოძებს, ვინც მისკენ ისწრაფვის და გული მისი სიყვარულით აქვს გაჯერებული. ამის საილუსტაციოდ წმინდა შუამავლის ცხოვრებიდან შემდეგი მაგალითი გამოდგება.

მრავალღმერთიანების ბლოკადიდან თავის დაღწევის შემდეგ, აღლაჰის შუამავლისა (საღლაღლაჰუ ალეიჰი ვე სელლემ) და მუსულმანების სიხარული დიდხანს არ გაგრძელებულა. შუამავლის ბიძის, მორწმუნეთა მფარველისა და თავგანწირული დამცველის, აბუ ტალიბის გარდაცვალებამ მუსლიმთა მდგომარეობა, კიდევ ერთხელ, დაამძიმა. გარდაცვალებამდე, დრო და დრო, შუამავალი მუჰამმედი (საღლაღლაჰუ ალეიჰი ვე სელლემ) ისლამის მიღებას ბიძას დაბეჯითებით სთხოვდა, აბუ ტალიბი კი ძმისშვილს ასე პასუხობდა;

„მე ვიცი შენი ჭეშმარიტება, მაგრამ თუ შენი ვირწმუნე, ყურაიში

ქალები მე განმსჯიან“.

მიუხედავად იმისა, რომ წმინდა მუჰამმედის (საღლაღლაჰუ ალეიჰი ვე სელლემ) შუამავლობას გულით აღიარებდა, მუსილმთა გარშემო გამეფებული მტრობა მას იმის უარყოფას აიძულებდა, რაც უდავო და ჭეშმარიტი იყო. მისმა ძმისშვილმა, რომელსაც ძალიან უნდოდა, რომ სიკვდილის სარეცელზე მყოფ ბიძას ღმერთი ერწმუნა და სული აღლაჰისთვის ისე მიეხარებინა, აბუ ტალიბს სთხოვა:

ბიძახემო! გეთაყვა! თქვი ეს სიტყვები იმისათვის, რათა აღლაჰმა მარადიული ბედნიერება გაჩუქოს.

იქვე მყოფი აბუ ჯეჰილი შუამავლის (საღლაღლაჰუ ალეიჰი ვე სელლემ) ამ განზრახვას წინ აღუდგა, მაშინ, როდესაც ეს უკანასკნელი ბიძას განუწყვეტლივ სთხოვდა, რომ მას ისლამის დამადასტურებელი სიტყვები წარმოეთქვა, მუსლიმთა ერთ-ერთი, ყველაზე დიდი მტერი აბუ ტალიბისთვის საწინააღმდეგოს ჩანერგვას ცდილობდა და მას ეუბნებოდა; „შენ მხოლოდ შენი წინაპრების

რელიგიას აღიარებ!“ ბოლოსდაბოლოს მომაკედავმა წარმოთქვა სიტყვები, რომლებიც ალლაჰის შუამავლისკენ იყო მიმართული:

„მე ვკვდები, ვაღიარებ რა ძველ რელიგიას. მე მივიღებდი შენს სიტყვებს, მაგრამ არ მინდა, ყურაიშეღებმა თქვან, რომ რელიგია სიკვდილის შიშის გამო შევიცვალე!“ (ბუხარი „ჯანაიზი“ 81, „მანაკბულ-ანსარი 40; იბნ სად, 1, 122-123)

ბიძის სახლის დატოვების წინ, დამწუხრებული შუამავალი მუჰამედი (საღლაღლაჰუ ალეიჰი ვე სელლეჰ) შეჰპირდა მას, რომ ალლაჰს მის პატიებასა და მისთვის ცოდვების შენდობას მუდმივად შეევედრებოდა. ამის საპასუხოდ უზენაესმა ალლაჰმა ბრძანა:

„უეჭველად, შენ არ შეგიძლია მათი სწორ გზაზე დაყენება, ვინც გიყვარს, მხოლოდ ალლაჰი წაიყვანს ჭეშმარიტების გზით მას, ვისაც მოიხურეებს“ (სურა „ყასასი“, აიათი 56) (მუსლიმი იმანი“ 41-42)

ჭეშმარიტებაში ჩაწვდომა – პიდაიეთი ეს არის ღვთიური შუქი, რომელსაც ადამიანი ჭეშმარიტი რწმენისკენ მიჰყავს. ეს ბედნიერება

მხოლოდ მათი ხვედრია, ვინც სულით ალლაჰისკენაა მიმართული, ხოლო გულით მის სიყვარულს შეიგრძნობს. წმინდა ყურანი ამბობს:

„(ალლაჰი) ჭეშმარიტების გზით წაიყვანს მათ, ვინც მოინანიებს“ (სურა „რაღი“. აიათი 27)

ყოველთვის არ ხდება ისე, რომ, თუნდაც, შუამავლების მონდომებისა და თავგამოდების წყალობით, ადამიანებს ჭეშმარიტი რელიგიის აღქმის პატივი ერგოთ. მაგალითად, მიუხედავად პატივცემული შუამავლის (საღლაღლაჰუ ალეიჰი ვე სელლეჰ) ძალისხმევისა, აბუ ტალიბი ჭეშმარიტ რელიგიას იმიტომ ვერ ეზიარა, რომ იგი ალაჰისკენ არ ისწრაფვოდა და მისი გული ჩვენი გამჩენი ღმერთის სიყვარულით გაჯერებული არ იყო.

ამრიგად, იმისათვის, რომ ჩვენმა გამჩენმა ღმერთმა პიდაიეთის-ჭეშმარიტებაში ჩაწვდომის ბედნიერება გვარგუნოს წილად, ყველა ჩვენი ქმედებითა და აზრით მუდმივად მისკენ უნდა მივისწრაფვოდეთ და გული მისი სიყვარულით გამთბარი უნდა გვქონდეს.

სხვადასხვა ქვეყნების ანდაზები

მონღოლეთი: სტუმარს იღებენ გარეგნობის მიხედვით, ხოლო აც-იღებენ ჭკუის შესაბამისად.

პორტუგალია: დაქორწინებამდე თვალი ფართოდ გაახილე, ხოლო ქორწინების შემდეგ ნახევრად დახუჭე!

ავსტრალია: შეუძლებელია, დამალო სიყვარული და ცხვირის დაცემინება.

უგანდა: ძმებს მაშინ უყვართ ერთმანეთი როდესაც ერთ-ერთი მათგანი იმდენად მდიდარია, რამდენადაც მეორე.

ჩინეთი: გააკრიტიკე საკუთარი თავი, ისე თითქოს აკრიტიკებ სხვებს, აპატიე სხვებს, ისე თითქოს საკუთარ თავს პატიობ.

კოლუმბია: ძველი სიყვარული ინთება ისევე სწრაფად, როგორც მწვადი და ჩამქრალი ნახშირი.

აშშ: ოქრო მოწმდება ცეცხლით,

ქალი – ოქროთი, მამაკაცი – ქალით!

პერუ: მამაკაცი ბერდება მაშინ, როდესაც იწყებს საკუთარი ასაკის დამალვას, ხოლო ქალი ბერდება მაშინ, როდესაც აღარ ეცდება ამას.

ჰოლანდია: ვწვები საწოლში და ჩემს პრობლემებს ვტოვებ დღის ტანსაცმელში.

ბრაზილია: ქვის გამხვრეტი არის არა წყლის წვეთის ძალა, არამედ მისი სიხშირე.

სუდანი: არანაირი სამზარეულო არაა იმდენად ფართო, რომ მოათავსო ორი ქალი.

რუმინეთი: თუკი ვიდაცამ ერთხელ მოგატყუა, ეს მისი დანაშაულია, თუ ორჯერ – შენი.

ნიგერია: როგორი მაღალიც არ უნდა იყოს ხე, სულერთია, მისი ფოთლები მიწაზე მაინც ცვივა.

იცით თუ აზია, ზიი...

- ❁ ამერიკაში დაშვებულია მოსამართლემ გამოიძახოს ძაღლი, როგორც მოწმე.
- ❁ ციფრი “0” გამოიგონეს ინდოეთში მეხუთე საუკუნეში, მაშინ როდესაც ევროპაში რომაული ციფრები გამოიყენებოდა და ძალიან უძნელდებოდათ ანგარიში.
- ❁ „Volks-Wagen” ნიშნავს ხალხის მანქანას და მის შექმნას ხელი შეუწყო ადოლფ ჰიტლერმა, ამ მარკის მანქანებს თავიდან ეწოდებოდა „Beetle”.
- ❁ ლონდონის დაკარგული ნივთების ბიუროში ინახება 11000 საფულე, 10500 საკრედიტო ბარათი, 15000 ქოლგა, 13000 ქუდი, 11000 მობილური ტელეფონი და ა.შ.
- ❁ დედამიწაზე მცხოვრები ცოცხალი ორგანიზმების 70%-ს ბაქტერიები შეადგენენ.
- ❁ ავსტრალიაში მხოლოდ სერტიფიცირებულ ელექტროშემკეთებელს შეუძლია ნათურის შეცვლა. კანონდამრღვევი 10 გირვანქით ჯარიმდება
- ❁ დანიის ციხეებიდან გაქცევა კანონსაწინააღმდეგო ქმედებად არ ითვლება
- ❁ საფრანგეთში ცხოველზე ნაპოლეონის დარქმევა კანონით ისჯება
- ❁ კალიფორნიაში მართვის მოწმობა გაცემულია 6 კაცზე, რომელთაც სახელად იესო ქრისტე ჰქვიათ.
- ❁ თუ აღარ გწყურდება, იმ შემთხვევაში უნდა მიიღო ბევრი წყალი. რაგანაც რაც უფრო მეტადაა დაცლილი ორგანიზმი სითხისაგან (დეჰიდრაცია), წყურვილის გრძნობა მით უფრო შესუსტებულია
- ❁ ზვიგენი მსხვერპლს გულისცემით აგნებს (მას შეუძლია, გაიგონოს თევზის გულის ფეთქვაც კი).

- ✿ უირაფი ყურებს ენით ისუფთავებს. ასევე, მას შეუძლია, აქლემზე მეტხანს გაძლოს უწყლოდ
- ✿ ზღვის ნიჟარის ყურთან მიტანისას ოკეანის ხმა ისმის, სინამდვილეში ეს ჩვენს ყურში სისხლის მიმოქცევის ხმაა
- ✿ ჩიტები თვალის დახამხამებისას, ადამიანებისაგან განსხვავებით იყენებენ ქვედა ქუთუთოს. ერთადერთი ფრინველი, რომელიც ზედას იყენებს არის ბუ.
- ✿ აღ კაპონეს სავიზიტო ბარათზე ეწერა, რომ ის იყო ნახმარი ავეჯის დილერი.
- ✿ ძველი ეგვიპტელებიც ხმარობდნენ ბალიშს, ოღონდ ეს ბალიში ქვისგან იყო გაკეთებული.
- ✿ მთელი სიცოცხლის მანძილზე ადამიანი, დაახლოებით, 6 სპილოს წონა საკვებს იღებს.
- ✿ პირველი Harley Davidson-ის მოტოციკლეტის კარბურატორი ტომატის ქილისაგან იყო გაკეთებული.
- ✿ ადამიანის თმა და ფრჩხილები სიკვდილის შემდეგაც განაგრძობს ზრდას.
- ✿ ენის ანაბეჭდი ისეთივე უნიკალურია, როგორც თითის.
- ✿ გოეთე ისე ვერ წერდა ლექსებს, თუ მის უჯრაში არ ეგდო დამპალი ვაშლი
- ✿ თუ მეომრის ძეგლზე ცხენს წინა ორი ფეხი ჰაერში აქვს, ესე იგი ეს მეომარი ომში მოკვდა, თუ მხოლოდ ერთი ფეხი აქვს ცხენს ჰაერში, ეს ადამიანი ომში მიღებული ჭრილობისგან გარდაიცვალა. თუ ოთხივე ფეხი მიწაზეა, მეომარი ბუნებრივი სიკვდილით მომკვდარა.
- ✿ 1889 წელს კოდაკის პირველი პორტატული კამერები გამოიგონეს. ამ აპარატში გადასახვევი ფოტოფირი გამოიყენებოდა, რის გამოც ფოტოს გადაღება უფრო სწრაფი და იაფი გახდა.

აიათები და ჰადისები

ვინც იოტისოდენა სიკეთეს გააკეთებს, ამის საზღაურს მიიღებს. ხოლო ვინც იოტისოდენა ბოროტებას ჩაიდენს, ისიც საკადრის სასჯელს დაიმსახურებს. (სურა ზილზალი, აიათი 8)

(ყოველთვის) სიკეთე ჰქმენით, შეჭველად ალლაჰს სიკეთისმქმნელნი უყვარს. (სურა ბაყარა, აიათი 195)

შეჭველად, ალლაჰი გიბრძანებთ: სამართლიანობას, სიკეთეს და ახლობლებზე (დახმარება) მეურვეობას, ხოლო გიკრძალებთ ბოროტებას, სისაძაგლეს და უსამართლობას. ის რჩევა-დარიგებას გაძლევთ, რათა დაფიქრდეთ. (სურა ნაჰლი, აიათი 90)

ო, თქვენ, რომელთაც ირწმუნეთ! გეშინოდეთ ალლაჰის და იყავით სამართლიანებთან ერთად. (სურა თევბე, აიათი 119)

რომელნიც მოწყალებას ირებენ, ლხინსა და ჭირში, მრისხანებას იოკებენ და ხალხს პატიობენ, შეჭველად, ალლაჰს სიკეთის მკეთებელნი უყვარს. (სურა ალი იმრანი, აიათი 134)

სადაც არ უნდა იყოთ, იგი (ალლაჰი) თქვენთან ერთადაა. (სურა ჰა-ლიდი, აიათი 4)

ნამაზი ილოცე! ჭეშმარიტად, ნამაზი ბოროტებისა და უკეთურებისაგან (და)გიცავს. (სურა ანკბუთი 45)

„თქვენ ალლაჰის გზაზე დახარჯვისკენ მოგიწოდებენ. თქვენ შორის ზოგიერთი ძუნწობს. მაგრამ ვინც ძუნწობს, მხოლოდ საკუთარი თავისთვის. ალლაჰი მდიდდარია, თქვენ კი ღარიბები ხართ!“ (სურა მუჰამმედი, აიათი 38)

იხლამი ხუთ(ბურჯ)ს ემყარება:

1. (იმის) დამოწმება, რომ არ არსებობს ღმერთი გარდა ალლაჰისა და მუჰამმედი მისი შუამავალია;

2. ნამაზის ღოცვა;

3. ზეჰათის გადახდა;

4. ჰაჯობა. ალლაჰის სახლის – ქაბას მონახულება;

5. რამაზნის მარხვა.“ (ბუჰარი, იმა-ნი 1-2,)

მოწყალება გაეცი, რათა შენც გეწყალობოს!“ (ბუჰარი, თევჰიდი, 35)

„ღმერთო ჩემო, სიღარიბითა და სიმდიდრით გამოცდისგან შენ შევეფარები!“ (მუსლიმი, ზიჰირი, 49)

„(მოწყალებად გაცემული) ნახევარი ხურმაც რომ იყოს, ცეცხლისგან დაგიცავთ, ესეც თუ არ მოგეპოვებათ, ღამაზი და მოსაწონი სიტყვები დაგიცავთ!“ (ბუჰარი, ედები, 34)

„მხოლოდ ეს ორი ადამიანია შესაშური: პირველი, რომელიც ალლაჰის მიერ ჩვენთვის ბოძებულ ყურანს დღე და ღამ კითხულობს და მეორე, ვისაც ალლაჰმა ქონება უბოძა და მას დღე და ღამ ალლაჰის გზაზე ხარჯავს.“ (ბუჰარი, ილიმი, 15)

„სანდო, მართალი სიტყვის მთქმელი და მუსლიმი ეატარი განკითხვის დღეს შეჰიდებთან ერთად იქნება.“ (იბნ-მაჯჰ, თიჯარეთი, 1)

ვინც რამაზანს გულთან ახლოს მიიტანს, თარავიჰ ნამაზს ილოცავს მადლს და ალლაჰისაგან დაელოდება, წარსული ცოდვები მიეტევება. (მუსლიმი მუსაფირუნი)

სუდოკუ

შეავსეთ სუდოკუ ისე, რომ გამოტოვებულ უჯრებში ჩაწეროთ ციფრები 1-დან 9-მდე, ოღონდ არცერთ ჰორიზონტალურ მწკრივში, ვერტიკალურ სვეტში და კვადრატში, რომლებიც 9 უჯრისაგან შედგება, არ უნდა იყოს ორი ერთნაირი ციფრი.

მარტივი

1		4		7		6	5	
	5	7	1		2			4
	8			5	4		7	2
2	7	8			5	4		
	1	3		2	6			8
5			8	4			2	3
	4	1			9	2		7
9				1	7		6	5
	6		2			9	4	

რთული

3		2			9			
	4			2				8
		9			1	4	3	
6			2	1			9	
	7	4					2	1
1					3	6		
5				9				3
	8			5				
		7	1				6	

აქსესი

მარტივი

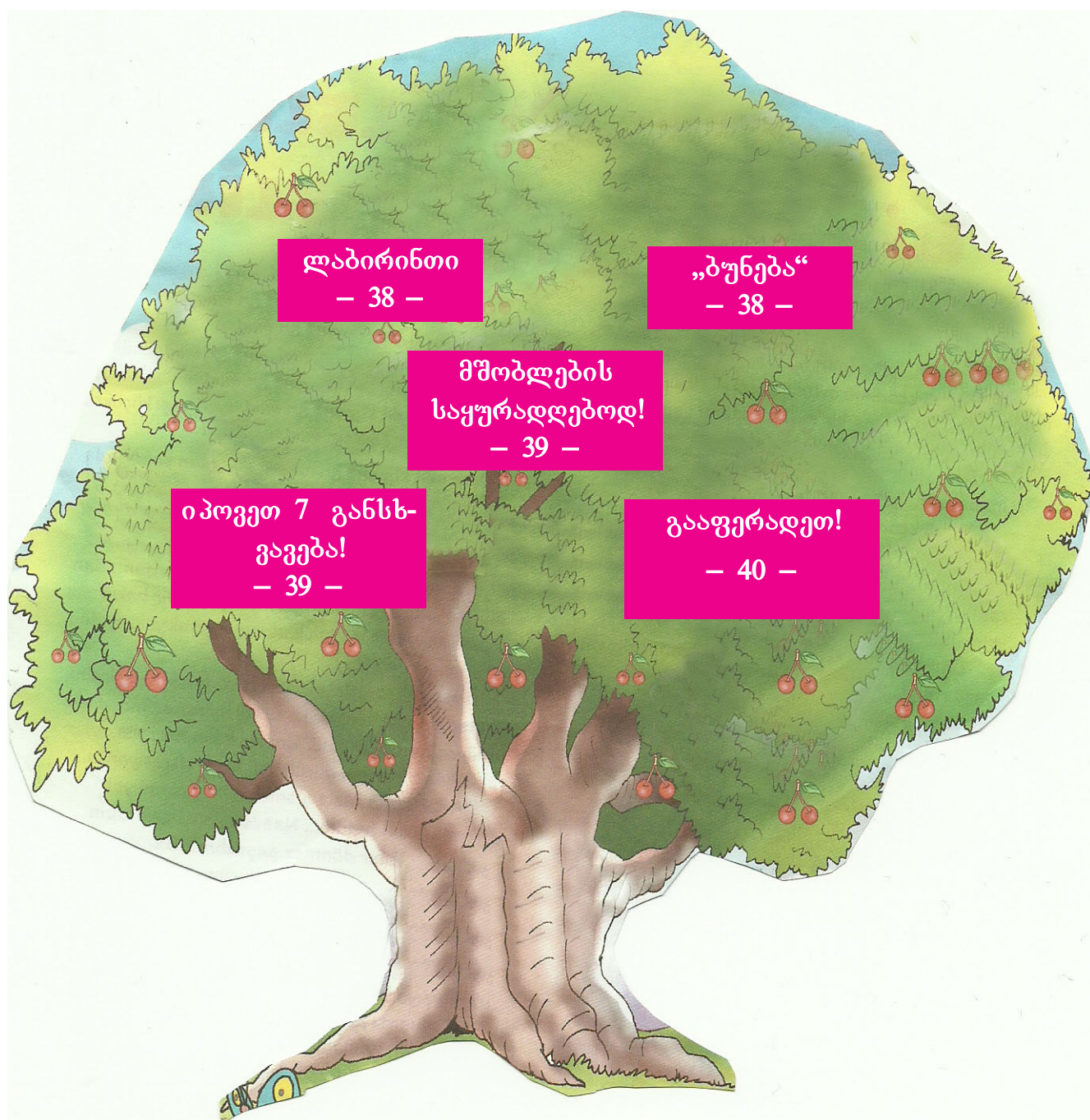
1	4	6	3	8	2	5	9	7
5	9	8	7	1	4	2	3	6
7	3	2	6	9	5	1	4	8
3	2	7	1	4	8	9	6	5
8	6	5	9	2	7	3	1	4
9	1	4	5	3	6	8	7	2
2	7	1	4	5	9	6	8	3
4	8	3	2	6	1	7	5	9
6	5	9	8	7	3	4	2	1

რთული

3	1	2	8	4	9	7	5	6
7	4	6	3	2	5	9	1	8
8	5	9	7	6	1	4	3	2
6	3	5	2	1	4	8	9	7
9	7	4	5	8	6	3	2	1
1	2	8	9	7	3	6	4	5
5	6	1	4	9	7	2	8	3
4	8	3	6	5	2	1	7	9
2	9	7	1	3	8	5	6	4

საბავშვო ჟურნალი

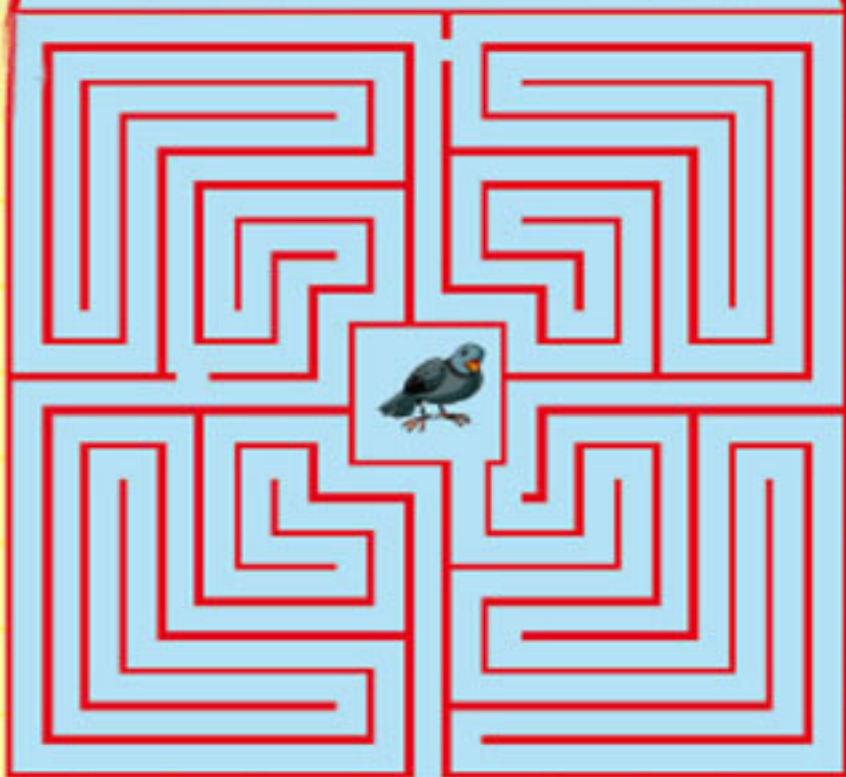
საბავშვო რუბრიკა მომზადდა ბავშვთა „ჩიორას“
დახმარებით

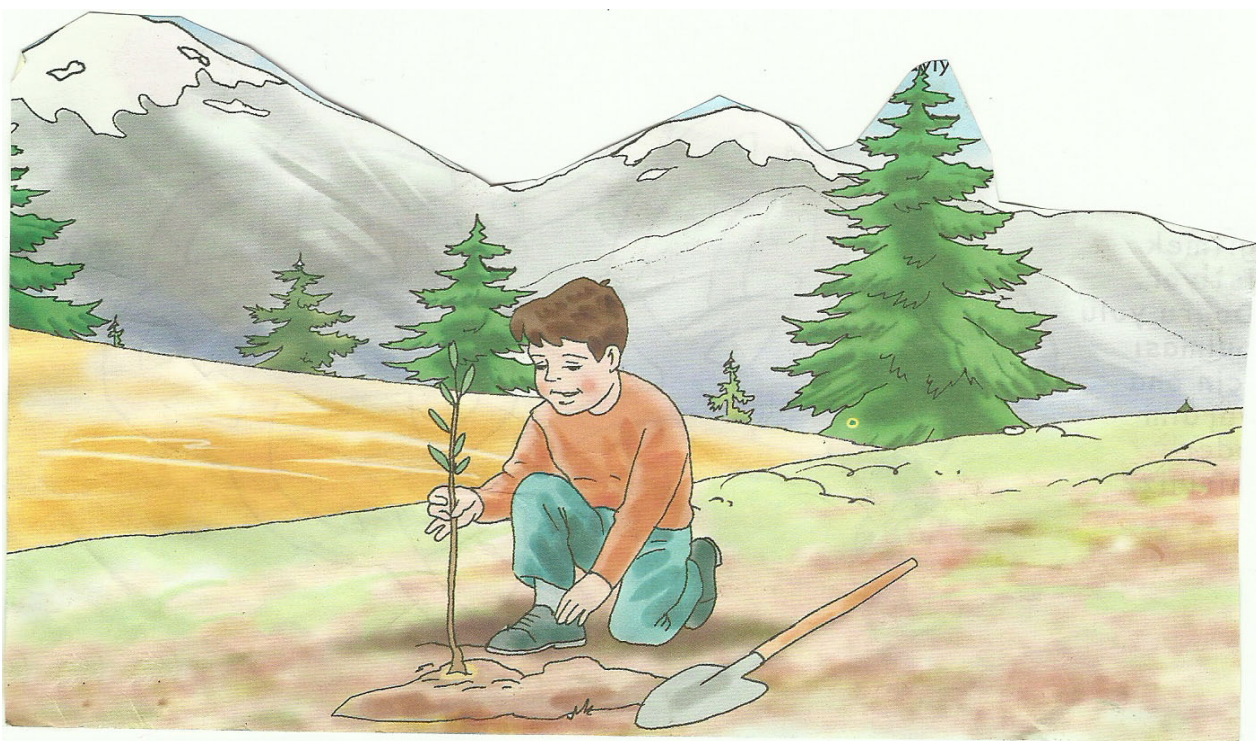
ლაბირინთი

დაეხმარეთ თოჯინას
მეგობრის განთავისუფლებაში!

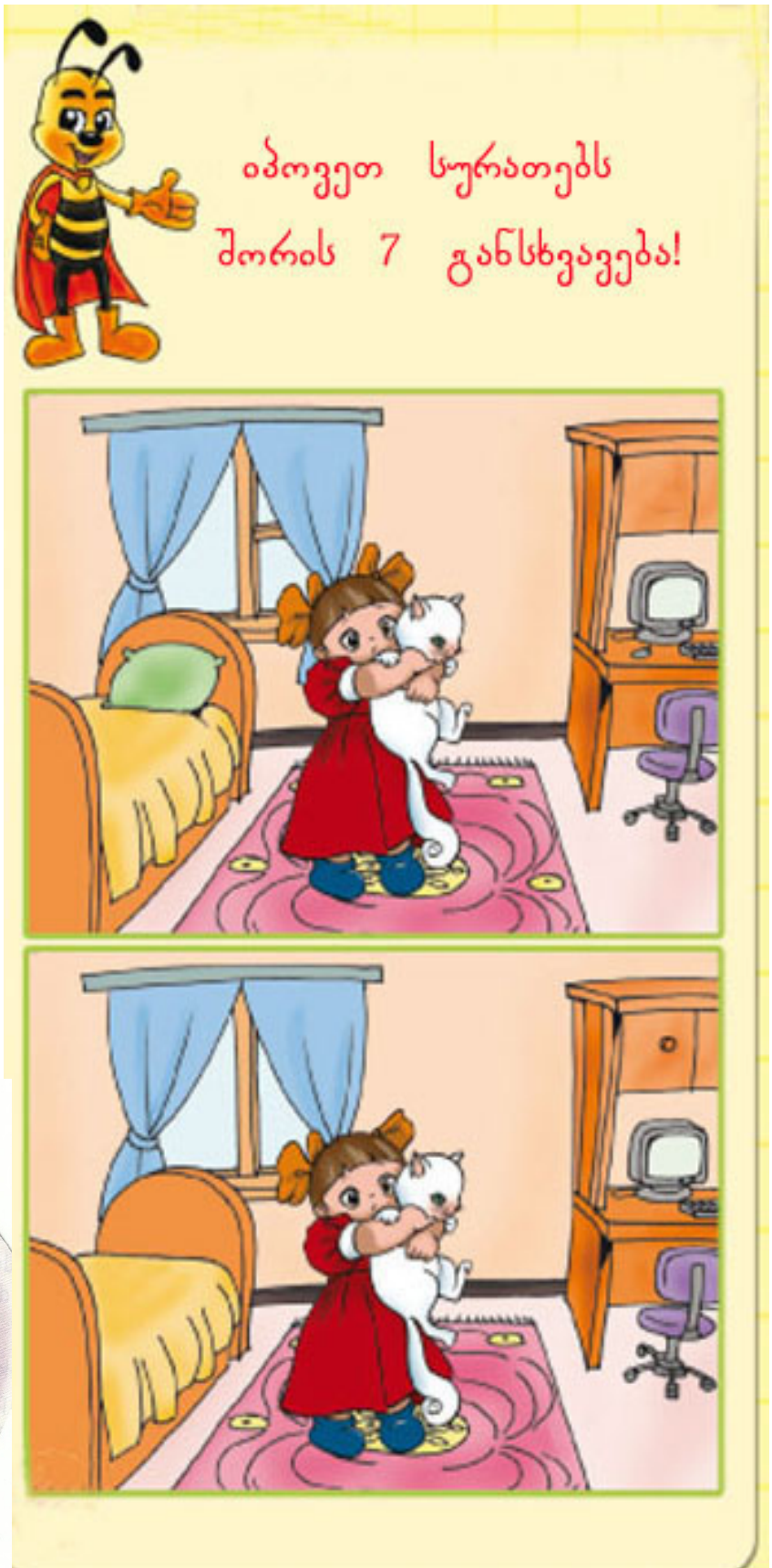

გავშვებო, ნუ
დავაზიანებთ
პარკებს,
ნაბაზს ნუ
დავჟრით
ქუჩაში, ეს
ხოვ ჩვენი
გუნებაა!
გუნების დაც-
ვა ჩვენი ვა-
ლია!

მშობლების საქურადღებოდ!!!

- * ბავშვებს მიეცით თავისუფლება, ნუ დააძალებთ საკვების მიღებას;
- * ბავშვებს არ უყვართ სტაფილო, მაგრამ ძალიან სასარგებლოა მათთვის;
- * ბავშვებს აუხსენით მათი ენით და უეჭველად დაგთანხმდებიან;
- * აუცილებელია ბავშვისთვის ნორმალური კვება:
- * წვნიანი;
- * რძის ნაწარმი;
- * თევზი და ძვლის ნახარში.

გააფერადეთ!!!

თუკი ცხილში მოცემულ ციფრებს შემდეგნაირად გააფერადებთ, მიიღებთ...
აბა ვნახოთ რას???

1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 –
8 – 9 – 10 – 11 – 12 – 13 –

12	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	12	
12	12	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	4	4	12
12	12	12	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	4	4	4	12
12	12	12	12	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	4	4	4	12
12	12	12	12	12	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	4	4	4	12
12	12	12	12	12	12	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	4	4	4	12	
12	12	12	12	12	12	12	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	4	4	4	12	
12	12	12	12	12	12	12	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	4	4	4	12	
12	12	12	12	12	12	12	5	5	13	13	13	13	2	2	2	4	4	4	4	4	4	4	4	4	12	12
12	12	12	12	12	12	12	5	5	5	5	7	7	2	2	2	2	4	4	4	4	4	4	4	4	12	12
12	12	12	12	12	12	12	5	5	5	7	7	7	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	4	4	12	12
12	12	12	12	12	12	5	5	5	7	7	7	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	4	4	12	12
12	12	12	12	12	12	5	5	5	7	7	9	9	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	12	12	12
12	12	12	12	12	12	12	10	10	7	9	9	9	9	9	9	2	2	11	11	2	2	2	2	12	12	12
12	12	12	12	12	12	12	10	10	10	9	9	9	9	9	9	9	11	11	11	2	2	2	2	12	12	12
12	12	12	12	12	12	10	10	10	10	9	9	9	9	9	9	11	11	11	11	2	2	2	2	12	12	12
12	12	12	12	10	10	10	10	10	10	9	9	9	9	9	9	11	11	11	11	11	2	12	12	12	12	12
12	12	12	12	10	10	10	10	10	10	9	9	9	9	9	9	11	11	11	11	11	12	12	12	12	12	12
12	12	12	12	10	10	10	10	10	10	1	1	1	1	9	1	11	11	11	11	11	12	12	12	12	12	12
12	12	12	12	10	10	10	8	8	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	12	12	12	12	12	12	12
12	12	12	12	8	8	8	8	8	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	12	12	12	12	12	12	12
12	12	12	12	8	8	8	8	8	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	6	12	12	12	12	12	12
12	12	12	12	8	8	8	8	8	1	1	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	12	12	12	12	12	12
12	12	12	12	8	8	8	8	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	12	12	12	12	12	12	12
12	12	12	12	8	8	8	8	8	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	12	12	12	12	12	12	12
12	12	12	12	12	8	8	8	8	3	3	3	3	6	6	6	6	6	6	6	12	12	12	12	12	12	12
12	12	12	12	12	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12
12	12	12	12	12	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12
12	12	12	12	3	3	3	3	3	3	3	3	12	3	3	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12
12	12	12	12	3	3	3	3	3	3	3	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12
12	12	12	12	3	3	3	3	3	3	3	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12
12	12	12	12	3	3	3	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12
12	12	12	12	3	3	3	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12
12	12	12	12	12	3	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12